

Economisch-Statistische Berichten

De Euromarkt

★

Dr. W. Drees Jr.
Investeringsnormen

★

Drs. J. H. Zoon
Voetbalpools

★

C. Vermey
De vrachtenmarkt in 1956

★

H. de Goede
Egypte en documentaire pondenkredieten

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

42e JAARGANG

No. 2067

WOENSDAG 6 FEBRUARI 1957

COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

Spuistraat 172

Amsterdam

KAS-ASSOCIATIE N.V.

Verhuur van brandkasten en
kluisen voor grote administraties

BETALEN · BEWAREN · BEHEREN

H. BRONS Jr
MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80*

MAURITSWEG 23
ROTTERDAM

beschikbare krachten

Accountant N. I. v. A.

43 jaar, veelzijdige ervaring in topfuncties,

zoekt emplooi

Brieven onder no. E.-S.B. 6-1, postbus 42, Schiedam.

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

*Amsterdam · 's-Gravenhage
Delft · Schiedam · Vlaardingen
Alblasserdam*

*Financiering van invoer,
uitvoer en transitio*

Alle assurantiën

*Beleggingen en
vermogensbeheer*

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-
38040. Giro 8408.*

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Com-
merce, 6, Place Royale, Brussel, postcheque-rekening 260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen
f. 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk
nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het
kalenderjaar.*

Losse nummers 75 ct.
Speciale nummers f. 2.—

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij-
H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief *f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.*

De Euromarkt

In deze tijd van continentale machten is een verdeeld Europa niet levensvatbaar; vandaar de pogingen tot aansluiting, ook op economisch gebied. Ook al erkent men de noodzaak van integratie, daarom is het streven niet minder moeizaam. Immers, wanneer men tot concrete voorstellen komt, blijken velen niet bereid de gevraagde offers te brengen. Dit alles blijkt ook nu weer te Brussel, waar overleg plaats heeft tussen de zes landen van „Klein Europa” over een Gemeenschappelijke Markt. Verdrags teksten zijn nog niet bekend en alles is nog sterk in beweging. Wat zal bijv. het resultaat zijn van de druk, die door Nederland afgelopen week-end werd uitgeoefend?

Hét lijkt nuttig om in dit stadium het na te streven einddoel nog eens voor ogen te houden. Daar is allereerst de eis van een vrij verkeer van goederen, diensten, kapitaal en personen. Dit maakt een gemeenschappelijk handels- en betalingsverkeer tegenover de buitenwereld nodig. Zo min mogelijk protectionisme naar buiten is vereist. Immers, protectionisme naar buiten zou de voordelen van de opruiming van het protectionisme tussen de landen geheel of gedeeltelijk teniet doen. Een gemeenschappelijk geldbeleid zal ook onvermijdelijk zijn. Ten slotte is voor integratie ook een gemeenschappelijk structuurbeleid vereist, d.w.z. het gemeenschappelijk dragen van aanpassingen aan de integratie en het gemeenschappelijk ontwikkelen van achterlijke streken. Beleid betekent groepsbelangen afwegen en hiervoor bestaan geen objectieve maatstaven. Wil gemeenschappelijke beleidsvoering op democratische wijze mogelijk zijn, dan dienen parlementair gecontroleerde gezagslichamen en een Europees Hooggerechtshof te worden geschapen. Deze structuur bewees haar waarde in de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal. Zij wordt door een grote politieke meerderheid in Nederland voorgestaan.

Mag een verdrag in bovenstaande geest worden verwacht? Dat is helaas niet het geval; er zijn te veel heilige huisjes in Europa en een langdurige strijd ligt dus voor de boeg. Zal het Europese Gezagslichaam reële bevoegdheden krijgen? Het ziet ernaar uit dat deze sterk beknot zullen worden. Het parlement, dat voorzien is, schijnt eveneens

vele der vereiste kenmerken niet te vertonen. Van een gemeenschappelijk monetair beleid zal nauwelijks sprake zijn. Het „buitentarief” is nog in discussie, de protectionistische krachten roeren zich. Frankrijk eist een aantal uitzonderingsposities. Het vraagt uitstel van het opheffen van belemmeringen. Voorts vraagt het vaste bijdragen van de andere vijf landen in een investeringsfonds voor zijn overzeese gebieden, echter zonder de mogelijkheid van politieke medezeggenschap. Dreigt hier „taxation without representation” voor de andere landen? Op het punt van de landbouw vraagt Frankrijk hoge garantieprijzen. De materie wordt verder gecompliceerd door het verband dat bestaat met „Euratom”, dat op Duitse weerstanden stuit. Het is niet onwaarschijnlijk dat wederzijdse ruil van concessies plaatsvond. Zo wijzen de berichten over het Brussels overleg op het ontstaan van een verdrag dat aanzienlijk verwijderd ligt van een ware integratie.

Voor een definitiever oordeel zal men echter op de publicatie van het verdrag moeten wachten. De vraag die men dan allereerst zal moeten beantwoorden is: biedt het verdrag voor de vooruitstrevende krachten in Europa voldoende aangrijpingspunten om een verdere ontwikkeling naar de ware integratie mogelijk te maken? Dat terwille van die verdere uitbouw offers gebracht zullen moeten worden, ligt voor de hand. Dat die offers gebracht zullen moeten worden, ook wanneer zij zwaar zijn, zien velen echter nog niet in. Van een slagen van het streven naar Europese eenheid hangt immers ons voortbestaan af. Daarom ook mag men niet licht denken over een eventueel verwerpen van een verdrag dat straks ter tafel komt. Zou dit geschieden, dan zouden immers ook verdere stappen op de weg naar de Europese eenheid voor onbepaalde tijd onmogelijk worden gemaakt. Men denke bijv. aan het komen tot een gemeenschappelijke buitenlandse politiek der Europese landen en de vereiste nauwere militaire samenwerking ter verdediging van de Europese N.A.T.O.-sector. Men mag in het geval van een verwerpen echter ook verwachten dat van het Britse voorstel voor een „vrijhandelsgebied” niets terecht zal komen. In Brussel staat veel op het spel: de toekomst van Europa.

's-Gravenhage.

Dr. J. C. RAMAER.

INHOUD

	Blz.		Blz.
De Euromarkt, door Dr. J. C. Ramaer	103	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet ...	117
Investeringsnormen, door Dr. W. Drees Jr.	104	Notities:	
Voetbalpools, door Drs. J. H. Zoon	109	De begrotingen van Eisenhower	114
De vrachtenmarkt in 1956, door C. Vermey	112	Canada in 1980	116
Egypte en documentaire pondenkredieten, door H. de Goede	115	Statistieken	118

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

In de communistische landen is een stijging van de industriële produktie met 10 pCt. per jaar gewoon. Dit expansietempo wordt slechts in jaren van hoogconjunctuur door sommige Westeuropese landen bereikt. Wil het Westen gelijke tred houden met het groeitempo van het communistische blok, dan is het gewenst dat ook in het Westen een stijging van de industriële produktie met ca. 10 pCt. per jaar als doel wordt gesteld en dat er derhalve als politiek op lange termijn naar wordt gestreefd om gemiddeld het investeringspeil van de recente haussejaren te bereiken. De investeringen in vaste activa in Nederland waren de laatste jaren vrijwel voldoende voor de hier gestelde norm. Woningbouw en betalingsbalanssaldo waren zeker te laag. Schrijver stelt, dat als politiek op langere termijn voor de investeringen in ruime zin besparingen van tenminste 20 pCt van het nationaal inkomen nodig zijn.

Investeringsnormen

„Te weinigen onzer zijn zich bewust van de dodelijke ernst van de wedloop waarin wij betrokken zijn”.

(L. de Jong in „Vrij Nederland”)

De stijging van de produktie.

De nationale bestedingen kunnen als volgt worden gesplitst: consumptie in ruime zin (particuliere consumptie, overheidsconsumptie) en investeringen in ruime zin (woningbouw, particuliere investeringen in vaste activa, overheidsinvesteringen, voorraadvorming, overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans). Na de depressie van de dertiger jaren is in vele landen een norm geformuleerd voor de totale produktie. Doel is een hoog peil van produktie en werkgelegenheid. Hierbij wordt vooral gedacht aan de korte termijn. Over de vraag hoe snel de produktie zou moeten stijgen zijn de formuleringen minder exact. Men denke bijv. aan de formulering van de Sociaal-Economische Raad: „het handhaven van een investeringspeil, dat de levensstandaard der toenemende bevolking geleidelijk verhoogt”¹⁾.

Indien men tot nadere precisering van de normen voor de verschillende groepen van bestedingen wil komen, dan is een vergelijking met andere landen vaak nuttig. Zo heeft de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen op verzoek van leden van de Tweede Kamer de overheidsuitgaven voor onderwijs in Nederland vergeleken met de uitgaven elders²⁾. Ook voor andere overheidsuitgaven kan een internationale vergelijking leerzaam zijn, bijv. voor defensie-uitgaven met de uitgaven van een potentiële tegenstander en van bondgenoten.

In de dertiger jaren was men al blij indien men erin slaagde om de produktie op een hoog peil te stabiliseren. In de Verenigde Staten en in West-Europa is de produktie sinds 1945 voortdurend gestegen met 3 tot 5 pCt. per jaar. De bevolking is per jaar met 1 à 2 pCt. gestegen zodat ook de produktie per hoofd nog behoorlijk is toegenomen. Dit lijkt een bevredigend resultaat.

Het zou ook een bevredigend resultaat zijn, indien het Westen alleen was. Het Westen wordt echter bedreigd door het communistische blok, waarvan de economie sneller groeit. In de communistische landen is een stijging

van de industriële produktie met 10 pCt. 's jaars en van de totale produktie met 7 à 8 pCt. gewoon; in het Westen wordt een dergelijk cijfer als zeer hoog beschouwd. Enige cijfers over de industriële produktie mogen dit nader illustreren (zie tabel 1, 2 en 3).

Uit deze tabellen blijkt, dat *het expansietempo, dat in communistische landen normaal is (1954-1956 waren geen bijzondere jaren voor deze landen), slechts in jaren van hoogconjunctuur door sommige Westeuropese landen wordt bereikt*. Het verschil in tempo blijkt vooral wanneer de ontwikkeling op langere termijn wordt gezien. Als algemene index van de produktiecapaciteit zou men bijv. de produktie van elektriciteit kunnen kiezen.

„The output of electric power in the Soviet Union increased by 88 per cent from 1950 to 1955, at almost twice the rate (a doubling in 10 years) accepted as conventional in many discussions of electricity policy in western Europe. During the next five years it is planned to increase at exactly the same rate”³⁾.

Illustratief is ook de staalindustrie. In 1929 kon Rusland slechts een tiende produceren van de Verenigde Staten, in 1950 een derde en in 1960 vermoedelijk ongeveer de helft.

„The composition of steel consumption in the Soviet Union is, however, very different from that in western Europe and, a fortiori, in the United States. A rough calculation suggests that about 40 per cent of the United States output in 1955 was used in the manufacture of consumer goods and in housing, leaving 60 to 65 million tons for use in making capital goods and defence goods. Judging by the production programmes announced for durable consumer goods and the housing programme for the next five years, the Soviet Union in 1960 will be using only some 8 million tons of crude steel for these purposes. *The balance — about 60 million tons available for investment and defence is not much less than the amount so used now in the United States*”⁴⁾.

Het peil van de investeringen.

De voornaamste redenen waarom de produktiecapaciteit in de communistische landen sneller stijgt zijn:

1) „Advies inzake de bestedingen”, publikaties van de S.-E.R. 1956, no. 8, blz. 6.

2) Rijksbegroting 1957, hoofdstuk VI O., K. en W., nr. 13, M.v.A., 27 november 1956, blz. 4.

3) Economic Survey of Europe in 1955, blz. 188.

4) Ibidem, blz. 188; cursivering door schrijver dezes.

TABEL 1.

Stijging van de industriële produktie

(stijging in pCt. t.o.v. overeenkomstige periode in voorafgaande jaar)

	1954	1955	1956 (6-12 mnd.)	gemiddelde 1954-1956
Verenigde Staten	-7	11	3	2
Verenigd Koninkrijk	7	6	1	5
Zweden	4	7	2	4
West-Duitsland	12	15	9	12
Frankrijk	9	10	11	10
Nederland	10	7	6	8
Rusland	12	12	11	12
Overige Europa	4-11	8-14	7-14	6-13

Bronnen: Westeuropese landen en Verenigde Staten: U.N. Monthly Bulletin of Statistics; Rusland en overig Oost-Europa: voor 1954 en 1955, Economic Survey of Europe in 1955, U.N., Genève en voor 1956, Economic Bulletin for Europe, U.N., Genève, augustus 1956 en Nieuwe Rotterdamse Courant, 9 januari 1957.

TABEL 2.

Capaciteit van de staalindustrie a)

(in mln. metrieke ton)

	1929	1938	1950	1955	1960	1950-1955 (proc. stij- ging p. jaar)	1955-1960 (proc. stij- ging p. jaar)
Verenigde Staten	60	70	90	110	135&140	4	4-5
Verenigd Koninkr.	10	11	17	20	26	3,5	5,5
E.G.K.S.-landen	36	33	32	52	70	10	6
Rusland	6	19	29	45	68	9	8,5
Overig O.-Europa	6	7	8	14	21	12	8,5

a) De gegevens van de Verenigde Staten betreffen de capaciteit, die van de overige landen de produktie. Voor Rusland en overig Oost-Europa is verondersteld, dat de produktie de capaciteit benadert. Voor Engeland en de E.G.K.S.-landen mag men dit voor de na-oorlogse jaren, zonder grove fouten te maken, eveneens veronderstellen.

Bronnen: Verenigde Staten en Rusland: Ir. A. Groothoff: De capaciteit van de staalproducerende industrie in de Verenigde Staten en Rusland, in „E.-S.B.” van 12 september 1956; overige landen, tot en met 1955: Statistische Wegwijzer van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, uitgave 1956; Verenigd Koninkrijk: 1960, The Economist, Londen, 5 januari 1957, blz. 58; E.G.K.S.-landen en overig Oost-Europa: 1960, N.R.C. van 22 december 1956.

TABEL 3.

Produktie van elektriciteit a)

(in mrd. kilowatt)

	1937	1950	1955	1960	1950-1955 (proc. stij- ging p. jaar)	1955-1960 (proc. stij- ging p. jaar)
Verenigde Staten	146	388	620	—	10	—
Ver. Koninkrijk	24	57	83	116	7,5	7
E.G.K.S.-landen	79	119	184	258	9	7
Nederland	3	7	11	15	9,5	7
Rusland	36	90	170	320	13,5	13,5
Overig O.-Europa	29	43	74	125&150	11,5	11-15

a) Inclusief door bedrijven voor eigen gebruik opgewekte energie.

Bronnen: Rusland en overig Oost-Europa: Economic Survey of Europe in 1954, idem in 1955, U.N., Genève; Westeuropese landen en Verenigde Staten, tot en met 1955, U.N. Statistical Yearbook 1955 en U.N. Monthly Bulletin of Statistics; 1960* gebaseerd op een jaarlijks stijgingspercentage van 7 pCt., ontleend aan: „Europe's Growing Needs of Energy”, O.E.E.C., Parijs, mei 1956.

- hoge peil van de investeringen;
- richten van investeringen op de meest produktieve toepassingen, en intensieve benutting van de capaciteit ⁵⁾.

⁵⁾ Zoals weinig woningbouw, en veel arbeid in ploegen.

ROTTERDAMSCH E BANK

VOORLICHTING OP HET
GEBIED VAN DE INTER-
NATIONALE HANDEL EN
HET INTERNATIONALE
BETALINGSVERKEER

265 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

(Advertentie)

Uitbreidingsinvesteringen ⁶⁾ zijn in deze landen ca. een vierde van het nationaal inkomen.

„Broadly speaking, it would seem that the 25 per cent accumulation ratio which has ruled in all the countries except eastern Germany has resulted in an annual rate of growth of 8 to 11 per cent, and that the capital/output ratios have been between 2¼ and 3 — in other words, that investment raises national income by 33 to 45 per cent of the amount invested” ⁷⁾.

Een vergelijking met West-Europa en met de Verenigde Staten wordt bemoeilijkt door verschillen in statistische definities. Dit geldt met name voor de begrippen investeringspercentage, kapitaalcoëfficiënt en nationaal inkomen, o.a. omdat de prijsverhoudingen tussen produktie- en consumptiegoederen sterk verschillen (hoge omzetbelasting in communistische landen) ⁸⁾.

Een meer betrouwbare maatstaf vormen de gegevens over de industriële produktie als geheel, en over de produktie van bepaalde artikelen. Vgl. tabellen 1, 2 en 3.

„On balance however, there is no doubt that the 25 per cent rule yields a share of accumulation in income, however the terms are defined, significantly greater than that obtaining in most western countries” ⁹⁾.

TABEL 4.

Zesde vijfjarenplan

	1955 (1950 = 100)		1960 (1955 = 100)
	Plan	Realisatie	Plan
Nationaal inkomen	160	168	160
Investeringen in vaste activa	160	157	175
Industriële produktie	170	185	165
Werkgelegenheid	113	129	110
Produktiviteit	150	144	150

Bron: Economic Survey of Europe in 1955, blz. 219.

⁶⁾ Incl. afschrijvingen maar na aftrek van afgedankte kapitaalgoederen.

⁷⁾ Economic Survey of Europe in 1955, blz. 200.

⁸⁾ Een tweede reden is dat in de communistische landen voedsel verbruikt door boeren gewaardeerd wordt tegen groothandelsprijzen. Migratie van het land naar de stad — waar verbruik tegen kleinhandelsprijzen wordt gewaardeerd — doet het nationaal inkomen op papier stijgen.

⁹⁾ Economic Survey of Europe, blz. 200.

De uitdaging aan het Westen.

Het Russische zesde vijfjarenplan voor de periode 1956-1960 stelt als doel een vrijwel gelijk expansietempo van nationaal inkomen, industriële produktie en investeringen als het plan voor de periode 1950-1955.

Indien de communistische landen het Westen zouden overvleugelen (militair ¹⁰), wetenschappelijk, hulp aan onderontwikkelde gebieden), dan loopt het Westen grote risico's.

L. de Jong schreef hierover in „Vrij Nederland” van 21 januari 1956:

„Wezenlijk acht ik het feit dat de communistische leiders de produktie bewust zo inrichten, dat de snelle groei van hun produktief apparaat volledig gehandhaafd blijft. Niet in 1960, maar in 1970 kan de Sowjet-Unie industrieel sterker zijn dan de Verenigde Staten. Ik zeg niet dat dat zal gebeuren; wél gebeurt het wanneer de huidige ontwikkelingslijnen doorgetrokken worden. Het zou betekenen dat het Westen de koude oorlog verloren had. Te weinigen onzer zijn zich bewust van de dodelijke ernst van de wedloop waarin wij betrokken zijn”.

Het kan natuurlijk meevallen. Zo wordt wel eens gesteld, dat de Russische expansie trager zal worden naarmate de economie rijper en het land meer geïndustrialiseerd zal zijn. Maar waarom? De afvloeiing uit de landbouw zal afnemen, maar de verhoging van de produktiviteit kan doorgaan, als er voldoende geïnvesteerd wordt. Ook kan de mentaliteit veranderen. Maar dat moet de mentaliteit van het Kremlin zijn; aan een rustiger mentaliteit van andere groepen hebben we even weinig als aan de vrede-lievendheid van de Japanse zakenlieden in de dertiger jaren. Ook zuiveringen behoeven de macht van het regime niet sterk aan te tasten. Hitler was niet verzwakt door de moord op Röhm c.s. in 1934, en het Rode Leger was sterk ook na de processen tegen generaals in de dertiger jaren. Interne spanningen in de communistische landen kunnen een voordeel voor het Westen zijn, maar op uitbarsting van het conflict tussen Hitler en zijn generaals moesten we wachten tot Duitsland zichtbaar verloren had.

Conclusie voor het investeringspeil:

De gevolgtrekking kan worden gemaakt, dat het wenselijk is, dat ook in het Westen een stijging van de industriële produktie met ca. 10 pCt. per jaar als doel wordt gesteld en dat er derhalve als politiek op langere termijn naar wordt gestreefd om gemiddeld het investeringspeil van de recente hausejaren te bereiken ¹¹).

Gevolgen voor de verbruikers.

Is het nastreven van een dergelijke norm een nadeel voor de consumenten? Aanvankelijk wel, omdat de investeringen relatief t.o.v. de consumptie worden ver-

groot ¹²). Maar bij een dergelijke snelle stijging van de produktie verdwijnt dit nadeel snel. Het volgende cijfermatige voorbeeld, waarin een kapitaalcoëfficiënt van 3 wordt aangenomen voor het Westen, moge dit verduidelijken. Vijf jaar nadat van een investeringspercentage van 10 is overgegaan op een percentage van 20, ligt het verbruik reeds hoger. Het offer uit de eerste jaren is na acht jaar gecompenseerd.

TABEL 5.

Invloed van de investeringen op de consumptie
(cijfermatig voorbeeld in procenten van het nationaal inkomen)

Jaar	I Investeringspeil van 10 pCt.			II Investeringspeil van 20 pCt.		
	Invoer	Verbruik	Produktie	Invoer	Verbruik	Produktie
1	10	90	100	20	80	100
2	10,3	93	103,3	21,3	85,4	106,7
3	10,7	96,0	106,7	22,8	91,0	113,8
4	11,0	99,3	110,3	24,3	97,1	121,4
5	11,4	102,5	113,9	25,9	103,6	129,5
6	11,8	105,9	117,7	27,6	110,5	138,1
7	12,2	109,4	121,6	29,5	117,8	147,3
8	12,6	113,1	125,7	31,4	125,7	157,1

Knelpunten.

In welke mate kan een klein land dit groeitempo zelf bepalen? Snellere groei dan het buitenland is moeilijk omdat de invoer gelijk stijgt met de nationale produktie terwijl het moeilijk is om de uitvoer even sterk te doen stijgen wanneer het buitenland langzamer expandeert. Daarom is in sommige studies over economische politiek op langere termijn ¹³) verondersteld, dat de ontwikkeling in Nederland begrensd wordt door de afzetmogelijkheden in het buitenland. In de praktijk blijkt dit mee te vallen, omdat ook de rest van de wereld vrij behoorlijk expandeert. De voornaamste rem op de Nederlandse export is onze eigen produktiecapaciteit. Bovendien is de afzet in het buitenland tot op zekere hoogte autonoom te vergroten, bijv. door commerciële activiteit, kredieten en emigratie.

Het kan ook zijn dat de expansie door andere knelpunten wordt belemmerd, bijv. gebrek aan technici, aan energie, of aan grondstoffen. Rusland is het Westen voor in de grootscheepse opleiding van technici. Een verdubbeling van het aantal ingenieurs in 15 jaar, zoals bij gelijkblijvend beleid wordt geraamd in een recente prognose ¹⁴), is onvoldoende voor een snelle expansie.

De besparingen.

Meer investeren betekent meer sparen. Het verloop van de besparingen in Nederland in het verleden blijkt uit tabel 6.

De investeringen in vaste activa in Nederland waren de laatste jaren vrijwel voldoende om de stijging van de

¹²) Voor ons land en voor West-Duitsland gaat het meer om handhaving op langere termijn van ons huidige peil van industriële investeringen dan om een opvoering van dit peil.

¹³) Vgl. bijv. „Een verkenning der economische toekomstmogelijkheden van Nederland 1950-1970”, uitgave Centraal Planbureau, november 1955.

¹⁴) Centraal Bureau voor de Statistiek: „Berekeningen omtrent de toekomstige omvang van het Nederlandse Hoger Onderwijs en de aantallen afgestudeerden, 1956 tot 1970”, 's-Gravenhage 1956. De Minister van O., K. en W. heeft erop gewezen dat dit een minimum raming is. Ook in het Verenigd Koninkrijk wordt een verdubbeling van het aantal „qualified scientists and engineers” in vijftien jaar als noodzakelijk minimum beschouwd (The Economist, Londen, 10 november 1956, blz. 535).

TABEL 6.

Besparingen, 1925-1926

(in pCt. van het nationaal inkomen tegen marktprijzen)

Jaar	Pensioen- en verzekeringsfondsen	Spaarbanken e.d.	N.V.'s	Overige particuliere besparingen	Overheid	Totaal	Totaal excl. Overheid
1925-1929	3,5	1,0	4,3	2,0	1,3	12,1	10,8
1930-1934	4,9	1,0	0,9	-2,7	-1,9	0,4	2,3
1935-1939	3,7	0,8	2,5	-1,0	0,4	6,4	6,0
1947	3,3	—	2,1	-2,2	-4,0	-0,8	3,2
1948	3,5	-0,9	2,3	1,9	-0,1	6,6	6,7
1949	3,4	0,9	3,0	-0,9	6,8	13,2	6,3
1950	3,3	-0,3	2,8	1,1	7,5	14,3	6,8
1951	3,6	-0,4	3,8	1,3	6,9	15,2	8,3
1952					5,8	17,2	11,4
1953					2,9	17,8	14,9
1954					2,9	19,1	16,2
1955					2,1	20,4	18,3
1956					2,0	18,8	16,8

Bronnen: 1925-1951: „Een verkenning der economische toekomstmogelijkheden van Nederland 1950-1970”, C.P.B., november 1955;

1952-1954: Centraal Economisch Plan 1955 en 1956, C.P.B.; „Advies inzake de bestedingen”, publikaties van de S.-E.R. 1956, no. 8.

produktiecapaciteit mogelijk te maken, welke hier als norm is gesteld. Woningbouw en betalingsbalanssaldo waren zeker te laag. Gesteld kan worden, dat als politiek op langere termijn voor de investeringen in ruime zin (woningbouw, vaste activa, overheidsinvesteringen, voorraadvorming, betalingsbalanssaldo) besparingen van tenminste 20 pCt. van het nationaal inkomen nodig zijn.

Vergroten van de besparingen.

Het recente S.-E.R.-advies inzake de bestedingen is gewijd aan een acuut probleem. Twee groepen maatregelen worden voorgesteld, nl.:

- vergroting van de nationale besparingen door verlaging van consumptieve uitgaven;
- verschuiving binnen de investeringen van de investeringen in vaste activa naar een overschot op de betalingsbalans.

Dit artikel is gewijd aan de problematiek op langere termijn en met name aan het probleem genoemd sub a. Het gaat hierbij niet alleen om de verdeling van het nationaal inkomen tussen consumptie en investeringen, maar ook om de eigendom van de investeringen. *Over het peil van de investeringen is in Nederland vermoedelijk eerder eensgezindheid te bereiken dan over de eigendom.*

In de meeste landen zijn de besparingen voor de industrialisatie geleverd door de ondernemersgroep (Engeland, Japan) of door de Staat (Rusland). Na de oorlog is de zelffinanciering van N.V.'s in West-Europa van grote betekenis geworden. Indien meer van de thans ingehouden winst zou zijn uitgekeerd aan aandeelhouders (hoger dividend), verbruikers (lagere prijzen) of arbeiders (hogere lonen), dan zouden de totale besparingen lager zijn geweest.

Sommige schrijvers verdedigen het standpunt, dat in de kostprijs van een bedrijf tevens rekening moet worden gehouden met de uitgaven nodig om te vernieuwen en te expanderen conform de rest van de bedrijfstak ¹⁵⁾.

¹⁵⁾ Prof. Mr. F. de Vries, afscheidscollege van 18 juni 1954, universiteit van Amsterdam; Prof. Dr. J. Wisselink, diesrede, november 1956, Nederlandsche Economische Hogeschool, Rotterdam;

vgl. ook uittreksels uit het betoog van Prof. Dr. J. F. ten Doesschate opgenomen in „Het Financieele Dagblad” van 20 december 1956.

Deze zelffinanciering ontmoet uit verdelingsoogpunt echter bezwaar, omdat de concentratie van vermogen in de handen van de huidige aandeelhouders wordt bevorderd. Dit bezwaar zou aan gewicht verliezen wanneer het bezit van aandelen algemener zou worden (ook bij sociale fondsen en levensverzekeringmaatschappijen ¹⁶⁾).

Indien ook overheidsbedrijven bij de bepaling van hun verkoopprijzen met de genoemde factor rekening zouden houden ¹⁷⁾, zou een bijdrage tot de nationale besparingen worden geleverd. Vgl. de volgende stelling in een Nederlands dagblad:

„Als algemene stelregel behoort te gelden, dat de consument voor allerlei voorzieningen de kosten betaalt, die voor het geven van die voorzieningen moeten worden gemaakt. De Franse toestand, waarin door de lage tarieven de overheidsbedrijven als een loden last op de staatsfinanciën drukken, is voor ons allesbehalve aantrekkelijk. Daar komt nog bij, dat de spoorwegen voor de noodzaak staan, grote kapitalen te investeren voor nieuwe uitbreidingen en modernisering. Een deel van die vernieuwing hoopt men uit de winst te kunnen financieren. Dit gebeurt trouwens in de meeste particuliere bedrijven ook. Wij zijn van mening dat men in dit opzicht het overheidsbedrijf niet kan ontzeggen, wat in deze tijd aan het particuliere bedrijf op zo ruime schaal wordt toegestaan” ¹⁸⁾.

Analoog aan het financieren van expansie van het bedrijfsleven uit de verkoopprijzen is de financiering van woningbouw uit de huren. Bij particuliere eigenaren zal de consumptiequote vaak hoog zijn, maar bij gemeenten, woningbouwverenigingen, institutionele beleggers en bedrijven zal een hogere huur de financiering van meer nieuwbouw mogelijk maken. Het huizenbezit van deze tweede groep groeit relatief en absoluut snel, zodat een huurverhoging uit dien hoofde de besparingen ten goede zou komen. Dit geldt eveneens voor zover huurverhoging leidt tot vermindering van de huursubsidies, en dít gevolg is bij huurverhogingen in de jaren 1957-1958 extra groot omdat anders grote bedragen aan gekapitaliseerde onrendabele toppen van huizen gebouwd onder de Financieringsregelingen 1947 en 1948 moeten worden uitbetaald.

De grote betekenis van een huurverhoging voor de overheidsfinanciën en voor een beperking van de bestedingen buiten de woningbouw ¹⁹⁾ — nl. met ca. de helft van de stijging van de huursom — moge blijken uit tabel 7; waarin zijn aangegeven de gevolgen van een hypothetische, volgende huurverhoging van 25 pCt. — na die van

¹⁶⁾ „De primeurs” uit de kwekerij der conjunctuur zijn voor de aandeelhouders. Wanneer deze dividenduitkeringen grotendeels via dergelijke pensioenfondsen aan de werknemers ten goede kunnen komen, ontstaat daardoor een stelsel van winstverdeling dat bepaald wel nadere bestudering vraagt en aantrekkelijke kanten heeft. De werknemers zien dan ook eens 'n keer primeurs op hun tafel”. De Vakbeweging, 6 oktober 1956, blz. 336.

¹⁷⁾ Uiteraard tenzij bepaalde overheidsbedrijven tot doel hebben hun produkt speciaal goedkoop te leveren. Dat kan het geval zijn bij een produkt van een overheidsbedrijf, maar evenzeer bij dat van een particuliere bedrijfstak (bijv. het bijzonder onderwijs). Elektriciteit of telefoon is niet essentiëler dan olie of kinderschoeisel, en er is geen reden voor de elektriciteitsbedrijven of de telefoondienst om andere calculaties toe te passen dan het particuliere bedrijfsleven.

¹⁸⁾ Het Vrije Volk, 25 juli 1956, blz. 2.

¹⁹⁾ En daarmee voor de woningbouw. De productie in het bouwvak en complementaire bedrijfstakken (bouwmaterialen, aanleg van straten, riolering, gas-, water- en elektriciteitsbedrijven) wordt beperkt door de hoge bestedingen elders. Vgl. het artikel van schrijver dezes „Bestedingsinflatie en de richting van de productie” in „E.-S.B.” van 2 januari 1957.

1957, welke de in 1955 vertraagde ronde is —, gecompenseerd door een 2 pCt. loonsverhoging.

Ervan uitgaande dat de helft van het meerdere huurinkomen van particuliere verhuurders wordt geblokkeerd, zou het nuttige effect op de nationale besparingen nog groter zijn dan de hier geraamde f. 160 mln. per jaar.

Ook de sociale fondsen kunnen een bijdrage leveren, indien zij zich niet tot omslagstelsels beperken maar tot enige fondsvorming bereid zijn. Los van elke politieke opvatting over de kwantitatieve verhouding die wenselijk is tussen particulier vermogen en overheidsvermogen (thans ruim f. 100 mrd. versus negatief) pleit voor een overschot op lopende rekening van de Overheid:

a. dat blijkens de ervaring alleen in landen met een overschot op lopende overheidsrekening (zoals de Verenigde Staten en Rusland) voldoende nationale besparingen worden gekweekt;

b. dat zo meer begrip wordt gekweekt voor de noodzaak om ook kapitaalsuitgaven van gemeenten, provincies en Rijk zorgvuldig te bezien.

Juist in conservatieve (of zo men wil neo-liberale kringen), althans buiten Nederland, wordt evenwicht in de totale begroting veelal wenselijk geacht. Zo zei David Lawrence in een samenvatting van twee politieke richtingen:

„Conservative liberalism.

The conservative liberal believes in the collaboration of federal state and city governments so that their taxing powers shall be utilized harmoniously and without the disruptive effects of over-duplication of taxing devices.

The conservative liberal believes in tax rates that are productive of adequate revenues not only to balance the budget but to obtain a surplus for debt retirement.

The conservative liberal opposes the use of the taxing power to enforce punitive doctrines conceived by radical liberalism”.

en

„Radical liberalism.

The radical liberal believes in deficit financing and unbalanced budgets.

The radical liberal believes really in repudiation of the public debt. He is indifferent to the building up of revenues sufficient to balance the budget because he believes in unlimited spending and opposes at every turn any economy in public spending.

The radical liberal seeks to use the power of taxation to reduce individual incentives and pave the way for state socialism”²⁰⁾.

Dit alles neemt niet weg, dat het onderscheid tussen gewone dienst en kapitaaldienst zijn informatieve functie behoudt, nl. om aan te geven in hoeverre de Overheid deelneemt in de nationale investeringen.

Het chronisch kapitaalgebrek in welvarende landen als Australië en Zuid-Afrika is vermoedelijk voor een goed deel daaraan toe te schrijven, dat zij ook alle overheidsinvesteringen uit de open kapitaalmarkt willen financieren.

Bevorderen van besparingen van gezinnen biedt ongetwijfeld perspectief. Het ei van Columbus is hier echter nog niet gevonden. Belastingfaciliteiten, die meer additionele besparingen bevorderen dan aan gederfde belasting en administratiekosten wordt uitgegeven, zijn vermoedelijk schaars.

²⁰⁾ U.S. News & World Report, november 30, 1956, blz. 150 en 151.

TABEL 7.

Gevolgen voor de overheidsfinanciën van 25 pCt. huurverhoging en 2 pCt. loonsverhoging

(in mln. guldens per jaar)

1. Vooroorlogse woningen a)	
Vervallen subsidie	5
Stijging huurontvangsten woningwetwoningen	20
Belastingbaten	50
2. Na-oorlogse woningen	
Vervallen uitkeringen ineens financieringsregelingen	25 b)
Andere subsidies (verlaging met ca. 1/3)	60
Belastingbaten	pro memorie
Totale vergroting van de overheidsbesparingen	160
Stijging huursom	
1. oude woningen	225
2. nieuwe woningen	80
	305

a) Voor een toelichting op deze ramingen zij verwezen naar het artikel van schrijver dezes: „Enige ramingen in verband met het huurvraagstuk” in „E.-S.B.” van 28 maart 1956. Een stelpost is afgetrokken voor het eventueel niet toestaan van de 25 pCt. verhoging voor alle vooroorlogse huizen.

b) Er moet tussen 1 januari 1958 en 1 januari 1962 ca. f. 200 mln. worden betaald indien geen huurronde plaatsvindt. 50 pCt. huurverhoging reduceert dit bedrag tot nihil. Het voordeel is hier omgeslagen over vier jaar.

Problematiek op korte termijn.

Voor de goede orde zij herhaald dat dit artikel niet de problematiek op korte termijn behandelt. Bij een bestedingsbeperking moeten alle categorieën worden gezien en alleen de consumptie te beperken is moeilijk, ook wanneer de consumptie recent sterk is gestegen. De levensstandaard is in Nederland nog steeds laag vergeleken met Engeland, Scandinavië en Zwitserland, nog daargelaten de Verenigde Staten, Canada en enige andere dominions. De investeringsaftrek heeft bovendien typische verdelingsaspecten en is wellicht mede ten goede gekomen aan de consumptie van aandeelhouders, commissarissen en arbeiders van de betrokken bedrijven.

Internationale samenwerking.

Evenmin als het streven naar volledige werkgelegenheid behoeft het streven naar krachtige expansie te wachten op internationale afspraken. Elk land kan in belangrijke mate zijn gang gaan en ondersteunt en stimuleert dan anderen. Zo heeft de Duitse expansie veel betekend voor de hoogconjunctuur in Nederland. In de toekomst kan Nederlandse kapitaalexport een steun zijn voor expansie elders en uiteindelijk ook voor de expansie hier.

De in het bovenstaande geschetste problemen trekken steeds meer de aandacht²¹⁾. Indien het Westen deze marathon niet wil verliezen, zal het de consequenties t.a.v. investeringen, kapitaalexport, research, opleiding van academici en technici moeten trekken. Naarmate Nederland dat doet zal het internationaal met des te meer klem op analoge actie elders kunnen aandringen.

's-Gravenhage.

W. DREES Jr.

²¹⁾ Vgl. o.a. H. Schwarz: Russia's Soviet Economy, New York 1954; Sir Francis Simon: The Atomic Rivals, The Financial Times, London, august 6, 1954;

The New Republic, New York, 11 juni 1956;

„Europese Overpeinzingen” in „E.-S.B.” van 1 augustus 1956. Vgl. ook het preadvies van Prof. Dr. J. Pen over „Welvaart en verdeling” voor de Vereniging voor de Staatshuishoudkunde 1956, blz. 80.

„Het perspectief van de koude oorlog is dus niet gunstig; de machtsverhoudingen tussen de vrije wereld en haar tegenstanders zullen op den duur een verkeerde wending nemen”.

Voetbalpools zouden hier te lande ongetwijfeld een voorspoedige groei te zien geven, ware het niet dat, naar in dit artikel wordt uiteengezet, open pools in strijd zijn met de Loterijwet. Mocht de door de K.N.V.B. voorgestelde voetbalpool, die slechts zal zijn opengesteld voor zijn leden, naar het oordeel van de rechterlijke macht aan de uit de wet voortvloeiende eis van beslotenheid voldoen, dan zullen een paar honderdduizend Nederlanders in een monopoliepositie komen te verkeren. Schrijver vraagt zich af, of nu de tijd niet is gekomen om alsnog door middel van een nationale voetbalpool de gelegenheid tot deelnemen voor eenieder open te stellen, opdat deze discriminatie bij voorbaat in de kiem worde gesmoord. Hiermede zou, naar de ervaringen in de laatste tijd hebben geleerd, aan een bij velen levend verlangen tegemoet worden gekomen.

Voetbalpools

Diepgeworteld is de neiging geweest om speelzucht en drankmisbruik over één kam te scheren. Hiervan getuigen bijv. een vurig geschrift, „Loterij en jenever; twee rampen over Nederland”, dat Dr. N. B. Donkersloot ruim honderd jaar geleden, in 1854, het licht deed zien, en een zinsnede uit de Memorie van Toelichting op het ontwerp Loterijwet 1905, luidende: „De exploitatie van den speelhartstocht en daardoor van dien hartstocht zelf zooveel mogelijk te beteugelen is een openbaar volksbelang, evenzeer als de intooming van de volksdrankzucht en van de exploitatie daarvan”. Dat deze neiging niet typisch-Nederlands is, blijkt uit de, overigens goedbedoelde, opmerking van de Zwitser Model¹⁾ dat het bedrag, door de Zwitsers per hoofd in totalisators verspeeld, in vergelijking met de aan alcoholhoudende dranken gependeerde som van weinig betekenis is.

Gruwelijk zijn de voorbeelden, die Donkersloot zijn medeburgers voorhield. Wij kunnen de verleiding niet weerstaan er één aan de vergetelheid te ontrukken. Het verhaalt van zeker ambachtsman, „eigenaar van een fiksche burgerhuis, man van eene brave en oppassende vrouw, vader van twee lieve en schoone dochters”, die via een winst in de loterij, welke hem stimuleerde tot een voorheen ongekende levensstaat en deelneming aan „weddenschap” en „hagchelike” ondernemingen, aan lager wal geraakte. Na betrekkelijk korte tijd, moraliseert Donkersloot, „was de vrouw door rouw en kommer en gebrek ten grave gedaald, werd de man op kosten der diaconie onderhouden, en hadden de dochters, die ongeschikt waren om in den dienstbaren stand terug te keeren, zich overgegeven aan. . . . hier weigert mijne pen hare²⁾ dienst, want slechts zwijgend medelijden mag het vonnis zijn over zooveel verkrachting van de vrouwelijke grootheid!”³⁾

Donkersloots geschrift, noch de voor speelzuchtigen wat pijnlijke vergelijkingen, hebben de goklust en de pogingen

deze bot te vieren, afgeschrikt. De omzetten van de Staatsloterij, die ten tijde van Donkersloot f. 3 mln. beliepen, bedroegen in 1956 ruim f. 33 mln.; het bij de paardenrennen ingezette bedrag steeg van f. 10 mln. in 1955 tot meer dan f. 12 mln. het jaar daarop, en de afgelopen zeven jaren werd voor niet minder dan f. 170 mln. — waarvan f. 84 mln. in 1956 alleen — aan premieleningen bij speelzuchtige beleggers ondergebracht. Ongetwijfeld zou ook één der jongste loten aan de wijdvertakte stam der speelzucht, de voetbalpool, een zeer voorspoedige groei beschoren zijn, ware het niet, dat „open” pools hier te lande als „onkruid” moeten worden beschouwd.

In artikel 1, eerste lid, van de Loterijwet, luidende:

„Deze wet verstaat onder loterij elke gelegenheid, door iemand opengesteld om, tegen voldoening aan zekere voorwaarde, mede te dingen naar prijzen of premiën in geld of goed, uitgelooft ten behoeve van de deelnemers, die als winnaars worden aangewezen door het lot of eenige andere kansbepaling, waarop zij geenen overwegenden invloed kunnen uitoefenen”

schuilen twee elementen, die, naar is gebleken, voor voetbalpools van veel belang zijn, nl. de term „opengesteld” en het zinsdeel „eenige andere kansbepaling, waarop zij geenen overwegenden invloed kunnen uitoefenen”. Het komt ons voor, dat in eerste instantie aan laatstgenoemd element de grootste betekenis moet worden toegekend. Immers, indien de rechterlijke macht van oordeel is, dat bij voetbalpools van zo'n overwegende invloed wel sprake is, dan zijn zij niet in strijd met de Loterijwet. Laat ons nagaan welke mening er in dit opzicht heerste en heerst.

In een rondschrift van de Minister van Justitie aan de Procureurs Generaal bij de gerechtshoven, gedateerd 11 oktober 1937, wordt opgemerkt:

„Daargelaten in hoeverre zelfs deskundigen op het gebied van de voetbalsport bij het raden van wedstrijduitslagen geen rekening kunnen houden met alle het spel beheersende factoren, moet. . . . worden aangenomen, nu de deelneming is open-

¹⁾ Otto Model: „Funktionen und Bedeutung des Sportes in ökonomischer und soziologischer Sicht”. Proefschrift St. Gallen 1955.

²⁾ Deze taal- of drukfout is authentiek.

³⁾ T.a.p. blz. 34 en 37.

gesteld voor eenieder. . . . , dat in het algemeen van een overwegende invloed op de kansbepaling geen sprake zal kunnen zijn”.

Hetzelfde argument werd na de oorlog gehanteerd door de Minister van Justitie bij schrijven van 16 juni 1947.

Enige jaren later deed de Hoge Raad een uitspraak in dezelfde trant:

„Overwegende, dat in het bestreden vonnis voorts is overwogen, dat de Rechtbank het een feit van algemene bekendheid oordeelt, dat de uitslag van een nog te spelen voetbalwedstrijd ook voor hem, die beschikt over kennis van zaken omtrent de voetbalsport en omtrent de krachtsverhouding van de onderscheiden ploegen; herhaaldelijk verrassingen biedt; dat, ware dit anders, dan niet ware in te zien, waarop de spanning aan het spelen van competitie verbonden berust; dat bovendien niet ter zake doet of deskundigheid. . . . het aantal juiste voorspellingen verhoogt nu. . . . zeer vele deelnemers in feite in het geheel niet over zodanige kennis van zaken of kennis van invulsystemen beschikken;”

en verder:

„. . . . de Rechtbank (doet terecht) voor de vraag of deelnemers op de kansbepaling invloed kunnen uitoefenen, beslissend zijn, hetgeen in de praktijk van die deelnemers in het algemeen is te verwachten en niet hetgeen individuele deskundige deelnemers ervan terecht zouden kunnen brengen”⁴⁾.

Het interesseerde de Ministers in 1938 en 1947 en de Hoge Raad in 1951 kennelijk niet, of er door deskundigen beter wordt geraden dan door leken — ook al schemert er in de uitspraak van de Hoge Raad de nodige scepcis t.a.v. de resultaten dezer deskundigheid door, een scepcis, die menig door „onmogelijke” uitslagen verraste deskundige zal delen —; het gaat er hen om, of de deelnemers in het algemeen overwegende invloed kunnen uitoefenen. Zolang de Hoge Raad zich op het standpunt stelt, dat zulks niet het geval is, biedt het hierboven geciteerde zinsdeel de voetbalpools geen uitkomst, m.a.w.: zij zijn in strijd met de Loterijwet.

De strohalm, die het bestaan van voetbalpools hier te lande nog mogelijk maakt, is de uitdrukking „opengesteld”. Onder deze uitdrukking valt nl. volgens ons hoogste rechtscollege niet het yerschaffen van gelegenheid binnen een besloten kring⁵⁾. De hier liggende kans is door clubpools dankbaar aangegrepen, en het jaar 1956 zou dan ook — om een in dit verband veel gebruikte zegswijze eens om te keren — geen slecht paddestoeljaar geweest zijn, indien deze bosproducten even veelvuldig uit de grond waren verrezen als de clubpools. Vele dezer pools sloten zich aaneen tot combinaties, die zeer hoge prijzen konden uitkeren. De voorspoedige groei van sommige pools werd niet weinig bevorderd doordat hun organisatoren de strohalm der beslotenheid hanteerden als ware hij een stevig houtvlot, waarop, onder het motto „hoe meer zielen, hoe groter inkomsten” voor eenieder plaats was. Poolformulieren werden aan ieder, die er — aangelokt door de in etalages opgehangen mededeling „formulieren verkrijgbaar” — om vroeg ter hand gesteld.

Op de formulieren van zekere poolcombinatie kon men dan o.a. de bepaling aantreffen, dat men door het invullen

daarvan tevens te kennen gaf donateur van de uitreikende vereniging te zijn. Een uitermate listige constructie! Immers, door het invullen werd men donateur en als donateur kon men, door het formulier ook metterdaad *in te leveren*, deelnemen aan de pool. De zwakke stee in deze constructie lijkt ons echter, — in het midden gelaten of deelneming van donateurs überhaupt aan het beslotenheids criterium voldoet — dat de vereniging vóór het inleveren voor de eerste maal, aangezien het invullen zelf niet door haar kon worden vastgesteld, niet kon weten of iemand al dan niet donateur was en evenmin hoeveel donateurs zij wel telde. In feite kon zij dan ook eerst haar rechten jegens een donateur doen gelden, indien deze het ingevulde formulier ook inleverde.

Dat de constructeurs zich met deze ruime hantering van het begrip „besloten” allerminst zeker gevoelden, trad aan het licht, toen tegen het einde van het afgelopen jaar bekend werd, dat van de zijde van Justitie tegen de hier te lande opererende pools zou worden opgetreden. In het geval dat wij hier op het oog hebben werd van dat ogenblik af een andere procedure voor het deelnemen aan de pool gevolgd. Zij, die volgens de hierboven genoemde bepaling donateur geworden waren, ontvingen van de betrokken vereniging een uitnodiging om ondersteunend lid (!) te worden. Aanvaarding dezer uitnodiging zou hun in de gelegenheid stellen aan de pool te blijven deelnemen.

De zo klemmende vraag, of deze constructie genade zal vinden in de ogen van onze rechterlijke macht zal, naar het zich laat aanzien, een academische worden. De K.N.V.B. — die reeds in april jl. een plan voor een Nationale Voetbalpool had ontworpen, dat echter op principiële bezwaren van een van het Kabinet deel uitmakende groepering is gestuit — is nl. inmiddels met het voorstel gekomen een voetbalpool te organiseren, die uitsluitend zal zijn opengesteld voor zijn leden boven de 18 jaar. Dit voorstel is, na aanvankelijke tegenstand van de zijde der clubpools en poolcombinaties, dezer dagen door de buitengewone bondsvergadering met grote meerderheid aangenomen. Mocht met deze K.N.V.B.-pool de „beslotenheid” naar het oordeel der rechterlijke macht voldoende zijn gewaarborgd⁶⁾, dan zullen binnenkort een paar honderdduizend Nederlanders van uiteenlopende rang en stand, confessie en levensovertuiging, die echter gemeen hebben, dat zij lid zijn van een voetbalvereniging, in de benijdenswaardige monopoliepositie komen te verkeren, dat zij en zij alleen een deel van hun inkomen voor deelneming in voetbalpools mogen aanwenden.

De vraag rijst, of nu de tijd niet is gekomen om alsnog door middel van een Nationale Voetbalpool de deelneming voor eenieder open te stellen en aldus deze uit de wet voortvloeiende zotte discriminatie bij voorbaat in de kiem te smoren. De hardnekkige pogingen, die zijn en worden

⁶⁾ In dit verband zij verwezen naar een arrest van de Hoge Raad van 20 oktober 1953: „Onder openstellen valt niet het yerschaffen dier gelegenheid aan een groep personen, die uit hoofde harer beperktheid en in verband met de bijzondere betrekkingen, bestaande tussen hen, die de groep vormen, naar spraakgebruik als een besloten kring kan worden aangemerkt. Rb. heeft terecht dit besloten karakter ontzegd aan de gezamenlijke abonnees op dagbladen, op grond harer overweging, dat die dagbladen tezamen ongeveer 114.000 abonnees hadden”. De door deze dagbladen uitgeschreven voetbalprijsvraag werd in strijd geacht met art. 1 der Loterijwet.

⁴⁾ N.J. 1951, arrest van 16 januari 1951.

⁵⁾ Op 22 januari 1908 oordeelde de Hoge Raad, dat het kiemen om wild in de lokalen van een sociëteit, met voorkennis en medewerking van haar bestuur en uitsluitend onder haar leden, niet is het openstellen van de deelneming in een loterij in de zin der wet. Vermeld bij Dr. J. van Angeren: De Loterijwet 1905, Alphen a/d Rijn, 1928.

ondernomen om door de mazen der wet heen te slippen en het feit, dat ondanks de onzekere juridische situatie één poolcombinatie in nog geen twintig ronden met een deelnemingsom van maximaal f. 0,50 per formulier een omzet wist te halen van f. 1,3 mln. en zelfs in de wel zeer onzekere periode van dreiging met justitieel ingrijpen prijzen kon uitkeren van f. 70.000 à f. 80.000 hetgeen naar schatting neerkomt op een omzet van f. 200.000 à f. 225.000 per week, duiden er toch wel op, dat de wet thans tegen een uitermate krachtige stroom oproeit.

De voordelen van een nationale pool voor de sportorganisaties — wier grote pedagogische en recreatieve betekenis tegenwoordig in ruime kring wordt onderkend — en de fiscus zijn al in vele toonaarden bezongen. Noodlijdende sportorganisaties zouden financieel kunnen worden geholpen, sportcomplexen zouden kunnen worden aangelegd, loterijen en tot vervelens toe herhaalde radio-luisterwedstrijden, die nodig waren om de deelneming van Nederland aan de Olympische Spelen te financieren, zouden tot het verleden kunnen behoren. Volgens het K.N.V.B.-ontwerp van april jl. zou 12 pCt. van de poolomzet aan de fiscus ten goede komen, hetgeen betekent dat de Rijksoverheid bij een omzet van slechts iets meer dan f. 3 mln. per jaar al evenveel zou ontvangen als zij volgens de begroting in 1957 aan subsidies voor de organisaties op het gebied van de lichamelijke opvoeding en sport heeft uitgetrokken. Bij een florerende Nationale Voetbalpool — de ervaringen in het buitenland ⁷⁾; de omzetten der clubpools in het recente verleden en de omzetten van de toch weinig bij de massa levende paardensport-totalisator doen vermoeden, dat het woord „florerend” wel zal kunnen worden gebruikt — zou de sport hier te lande wellicht geheel self-supporting kunnen worden; de Overheid zou desnoods haar subsidies alsmede de extra binnenkomende middelen voor andere doeleinden kunnen aanwenden en ten slotte zou de sport worden gefinancierd door hen, die aan haar willen verdienen en niet voor een deel uit belastinggelden.

Met het instellen van een Nationale Voetbalpool zou in ons land allermint een precedent worden geschapen: reeds sedert jaar en dag immers kennen wij een Staatsloterij en sedert enkele jaren een Totalisatorwet, die legaal wedden op de uitslagen van paardenrennen mogelijk maakt. Het kan zijn nut hebben hier nog eens samen te vatten met welke argumenten deze Totalisatorwet indertijd door de Regering werd gemotiveerd. Het belangrijkste argument was, dat er ondanks het toen geldende wedverbod toch werd gewed via clandestiene bookmakers. Het verbod, bedoeld als maatregel in het belang van de zedelijkheid, bleek de onzedelijkheid in de hand te werken; op oncontroleerbare wijze werden aanzienlijke bedragen omgezet. Bovendien zou de Staat additionele inkomsten verwerven, terwijl ten slotte bedragen zouden vrijkomen ten behoeve van de vee fokkerij. Kortom, de motivering van de Totalisatorwet 1948 berustte in hoofdzaak op praktische overwegingen, op een aanpassing der wetgeving aan de feitelijke ontwikkeling.

Het is o.i. niet moeilijk deze argumenten onder de huidige omstandigheden te transponeren op een Nationale Voetbalpool. De laatste jaren hebben overduidelijk geleerd, dat de

⁷⁾ Zie bijv. het hiervoor genoemde boek van Model, alsmede „Weekberichten van de Kredietbank” van 18 november 1956.

Benjamin

Sociaal Psychologische Bedrijfsadviezen
Reclame- en Verkoopadviezen
Erkend. Advertentiebureau
Firmanten: L. B. Benjamin - Jac. Raven
Technisch- en psychologisch adviseur:
Dr. Ir. H. J. Kolkman

Bergweg 351 • Telefoon 84300 - 84302 - Rotterdam

(Advertentie)

neiging tot poolen sterk is. Het lijkt ons dan ook wat erg optimistisch te verwachten, dat de buitengesloten niet-leden van de K.N.V.B. geen wegen zullen zoeken om deze neiging bot te vieren, temeer, daar zij de laatste tijd de smaak eerst goed te pakken hebben gekregen. Wij vrezen, dat met name in onze grensprovincies aanzienlijke bedragen clandestien in buitenlandse — Belgische en Duitse — pools zullen worden verspeeld. Een Nationale Pool zou voorts, zoals reeds opgemerkt, de Staat inkomsten verschaffen, evenals dit met de Staatsloterij en de Totalisator het geval is. Ten slotte nog dit: bij de behandeling van de Totalisatorwet in de Tweede Kamer werd erop gewezen, dat de Regering bij invoering van deze wet moeilijk verzoeken om ook op ander gebied — voetbalpools bijv. — kansspel toe te staan zou kunnen afwijzen. In de Memorie van Antwoord werd naar aanleiding hiervan opgemerkt, dat de voetbalsport ook zonder pool floreerde en geen economisch belang diende. Het eerste deel dezer opmerking is thans niet meer juist: vele verenigingen zullen — o.a. door de invoering van het betaald voetbal hier te lande — de ruime inkomsten uit pools niet kunnen missen. Om tot deze overtuiging te komen behoeft men slechts één blik te slaan op de in diverse dagbladen gepubliceerde ramingen van het aantal wedstrijdbezoekers. Hoewel wij gaarne toegeven, dat met een bedreiging van het bestaan van voetbalverenigingen geen economische belangen zijn gemoeid, staan er toch onmiskenbaar zekere culturele en recreatieve belangen op het spel.

Pleit er aldus naar onze mening veel voor een Nationale Voetbalpool, het is, zoals gezegd, helaas een feit, dat een bepaalde politieke groepering bij de jongste kabinetsformatie heeft bedongen, dat er onder het huidige Kabinet geen stappen zouden worden ondernomen om een dergelijke instelling te creëren. Het heeft uiteraard geen zin principes te bestrijden, ook al is het wat moeilijk om in te zien waarop zij, daar bedoelde groepering kennelijk wél voortzetting der Staatsloterij en handhaving der Totalisatorwet tolereert, nog zouden moeten berusten. Wij kunnen dan ook slechts onze huidige Regering het van realiteitszin en gezond opportunisme getuigende standpunt harer voorgangster ten aanzien van de Totalisatorwet voorhouden. In de hoop, dat zij alsnog aan een, naar de laatste tijd duidelijk is gebleken, door velen gekoesterd verlangen tegemoet zal willen komen.

Rotterdam.

J. H. ZON.

Blijf bij — Lees de E.-S.B.!

In 1956 stond de vrachtenmarkt in nog sterkere mate dan in 1955 in het teken van omvangrijke kolenverscheppingen. Mede doordat West-Europa, ten gevolge van de strenge vorst in februari en de natte zomer, op grote schaal tot invoer van overzees graan overging, was de vraag naar scheepsruimte voor graan aanzienlijk. De ertsverscheppingen uit India waren omvangrijk, vooral naar Japan. Belangrijke schrootverscheppingen vonden plaats van Noord-Amerika, de U.S. Gulf en Zuid-Atlantische havens naar Italië, West-Europa en Japan, welke ertoe bijdroegen de seizoensslapte gedurende de zomer in het vervoer van kolen en graan te compenseren. Genoemde invloeden en de Suez-crisis deden het jaargemiddelde van de indexcijfers der sterlingvrachten stijgen tot 157,6 in 1956 tegenover 127,0 in 1955. De „flags of convenience” kunnen bij daling der vrachten een bedreiging vormen voor ons rederijbedrijf.

De vrachtenmarkt in 1956

In nog sterker mate dan in 1955 stond de vrachtenmarkt gedurende het afgelopen jaar in het teken van omvangrijke transatlantische kolenverscheppingen. Aanvankelijk hield men rekening met de mogelijkheid dat de vraag naar ruimte op reisbasis enigszins zou verminderen. In 1955 toch was reeds een vrij groot aantal vervoerscontracten op lange termijn gesloten, hetgeen, zo was men althans geneigd te veronderstellen, er wellicht toe zou leiden, dat bevrachters met een geringer aantal bevrachtingen op reisbasis, waarvoor trouwens hoger vrachten worden betaald, zouden volstaan. De feiten hebben de onjuistheid dezer opvatting aangetoond. Enkele onderbrekingen daargelaten was er voortdurend vraag naar ruimte, terwijl bovendien, vooral voor Duitse rekening, opnieuw een aantal langdurige vervoersovereenkomsten tot stand kwam. Men kan dan ook stellen, dat het vooral de Amerikaanse kolenuitvoer was, die periodiek tot een uitgesproken tekort aan ruimte, met als onvermijdelijk gevolg oplopende vrachten, heeft geleid. Zelfs zonder Suezkanaal-crisis, die het reeds bestaand tekort accentueerde en oorzaak was, dat nieuwe vrachtrecords werden gevestigd, zou het afgelopen jaar voor die rederijen, welker vloot geheel of gedeeltelijk in de algemene vrachtvaart emplooi vindt, alleszins gunstig zijn geweest. Graanbevrachters waren namelijk eveneens zeer actief. De strenge vorst in de maand februari en de uitzonderlijk natte zomer hadden een nadelige invloed op de oogst en maakten aanvoer in West-Europa op grote schaal van overzees graan noodzakelijk. Dit leidde herhaaldelijk tot scherpe concurrentie tussen kolen- en graanbevrachters teneinde de benodigde tonnage te bemachtigen, een concurrentie, die in het vrachtenpeil tot uitdrukking kwam.

Aanvankelijk waren het in de kolensector vooral Franse bevrachters die grote bedrijvigheid ontplooiden. In tegenstelling tot Duitsland dat, zoals reeds vermeld, verscheidene langdurige vervoersovereenkomsten afsloot, bepaalden de bevrachtingen voor Franse rekening zich goeddeels tot reischarters, dan wel afdoeningen voor een beperkt aantal achtereenvolgende reizen. Het eerste halfjaar liepen de vrachten, dank zij voortdurend grote vraag, met name gedurende de maanden maart/mei, geleidelijk op. Bedroeg de laagste in 1955 voor het vervoer van kolen van Hampton Roads naar Rotterdam/Antwerpen betaalde vracht 43/-,

in het afgelopen jaar daalde de vracht op dit traject niet beneden 65/- met als hoogtepunt 100/- vergeleken met 72/- het jaar tevoren. In juni nam de vraag, mede als gevolg van moeilijkheden bij het regelen van „stems”, af en daalde de vracht vrij scherp van 79/- tot circa 66/6. De inzinking was echter van tijdelijke aard en de vracht herstelde zich weder tot circa 70/-, welk niveau tot augustus vrijwel gehandhaafd bleef. In tegenstelling tot hetgeen algemeen verwacht werd leidde de nationalisatie van het Suezkanaal, waardoor het toch reeds ontoereikend aanbod van tonnage in verschillende sectoren der vrachtenmarkt opnieuw ongunstig werd beïnvloed, niet tot een stijging der transatlantische kolenvrachten. In feite liep de vracht terug, voornamelijk ten gevolge van dezelfde oorzaken welke ook in juni het vrachtenpeil deden dalen, t.w. moeilijkheden met het regelen van een „stem” — de mijnwerkersvakantie oefende uiteraard een ongunstige invloed op de produktie in de Amerikaanse mijnbouw uit — en ofschoon de markt zich betrekkelijk snel herstelde duurde het niettemin tot oktober vooraleer ook in de kolensector van een hausse kon worden gesproken. In deze maand toch steeg de vracht niet minder dan 20/-, zij het dat de vracht van 100/- het eerst voor ladingen naar Finland werd betaald. In oktober werd tevens het tijdens het Koreaans conflict bereikte hoogtepunt overschreden en ofschoon met name gedurende de tweede helft van december de vraag tijdelijk weder verminderde, wordt bij het schrijven van dit overzicht, d.w.z. in de tweede helft van januari, op het traject Hampton Roads/Rotterdam-Antwerpen wederom 105/- betaald.

In de graansector was de bedrijvigheid aanvankelijk beperkt, maar de strenge koude in februari, waardoor de oogst ongunstig werd beïnvloed, leidde al spoedig tot graanaankopen in Amerika, o.a. ook door Frankrijk, dat in vorige jaren tarwe exporteerde. Ook India en Pakistan, waar de oogsten teleurstelden, zagen zich genoodzaakt op grote schaal tarwe, zowel van de Pacific als uit Australië, aan te voeren. Begin mei was de vracht voor zwaar graan van de U.S. Gulf naar Antwerpen-Hamburg tot circa \$ 16½ gestegen, hetgeen, vergeleken met de vracht welke in het begin van het jaar betaald werd, een stijging van circa \$ 4,- betekende. Evenals in de kolensector was de laagste vracht, welke verleden jaar geregistreerd werd, aanzienlijk

AMSTLEVEN

Levensverzekering

**BUREAU VOOR
PERSONEELVERZEKERING**

hoger dan het jaar tevoren. Van de U.S. Gulf naar het Verenigd Koninkrijk bedroeg de laagste vracht 95/- vergeleken met 77/6 in 1955, terwijl de hoogste vracht 143/9 vergeleken met 105/- per ton in 1955 bedroeg. In afwijking van de gebruikelijke gang van zaken werden verscheidene schepen voor een aantal achtereenvolgende reizen bevracht, terwijl wederom enkele tankers voor graanvervoer werden ingericht. Dit laatste was echter van tijdelijke aard. Gedurende het tweede halfjaar, toen de tankvrachten scherp opliepen, kwamen dergelijke bevrachtingen praktisch niet meer voor. Begin mei verminderde de vraag en deed de normale seizoensslapte zich gevoelen, maar in september waren graanbevrachters wederom zeer actief en werden tal van schepen van de oostkust van Noord-Amerika, de St. Lawrence en de Gulf bevracht.

Na de Engels-Franse militaire actie in de Suezkanaalzone liepen de vrachten scherp op; in enkele dagen tijd werd een avans van circa \$ 2,- bereikt. Sedertdien hebben de vrachten zich behoorlijk weten te handhaven. Voor januari-verscheeping werd \$ 16,50 van de U.S. Gulf naar Antwerpen-Hamburg betaald. Verscheepingen van Churchill waren in het afgelopen seizoen eveneens omvangrijker dan het jaar tevoren, evenals trouwens van de Pacific. De hoogste en laagste vrachten van de Noord Pacific naar Antwerpen-Hamburg bedroegen resp. \$ 21 en \$ 15,75 vergeleken met resp. \$ 18,75 en \$ 12,50 in 1955. In Australië lag de graanexport gedurende de beide eerste maanden ten gevolge van de staking der havenarbeiders geheel stil, doch zodra het conflict was opgelost nam de bedrijvigheid snel toe en liep de vracht van Oost-Australië naar het Verenigd Koninkrijk tot 190/- op, waarmede tevens het tijdens de oorlog in Korea gevestigde record werd verbeterd. Evenals elders deed de seizoensslapte zich ook hier gelden; in juni daalde de vracht op laatstgenoemd traject met 30/- per ton. In september toonden bevrachters hernieuwd belangstelling en werd 180/- van West-Australië — normaaliter 10/- per ton lager dan van Oost-Australië — betaald.

Zoals reeds gereleveerd importeerde India op vrij grote schaal tarwe uit Australië en gedurende juli/september werden tal van schepen bevracht. De vrachtcijfers varieerden van circa 127/6 tot 155/-. Ook Japan liet zich niet onbetuigd zij het dat voornamelijk gerst werd aangevoerd. De over het geheel bevredigende bedrijvigheid in deze sector van de graanmarkt weerspiegelt zich in het vergeleken met 1955 niet onbelangrijk hoger vrachtenpeil. De hoogste en laagste vrachten van West-Australië naar het Verenigd Koninkrijk bedroegen verleden jaar resp. 185/- en 150/-, vergeleken met resp. 175/- en 115/- het jaar tevoren. Van Noord-China werden de gebruikelijke gemengde granen naar het Continent verscheept. Behoudens korte perioden waarin de vrachten door een tijdelijk surplus aan tonnage enigszins terugliepen, was de markt vast en slaagden reders erin nog iets hogere vrachten, nl. circa 191/- vergeleken met ca. 187/6 in 1955, te bedingen. De Laplata-markt vormde al evenmin een uitzondering.

De omvang der zaken was in het afgelopen jaar groter dan in 1955 dank zij vooral de vraag naar ruimte voor Duitse rekening. De vrachten gingen periodiek boven het tijdens de oorlog in Korea bereikte hoogtepunt uit. Ook hier weerspiegelde de gunstige stemming zich in de hoogste en laagste vrachten, welke verleden jaar naar Antwerpen-Hamburg betaald werden, nl. resp. 172/6 en 125/-, vergeleken met resp. 125/- en 87/- in 1955.

Ondanks arbeidsconflicten en congestie in verschillende havens, waarbij bovendien nog kwam de boycot van schepen welke Marmagoa aanliepen, waren de ertsverscheepingen van India verleden jaar vrij omvangrijk, waartoe ook Japan, dat zijn ertsbehoefte goeddeels in India dekte, bijdroeg. Ertsbevrachters ondervonden echter moeilijkheden met het secureren van tonnage voor het vervoer van erts van de Middellandse Zee en het aanbod van ruimte werd nog schaarser ten gevolge van de Suezkanaal-crisis. Omvangrijk waren eveneens de schrootverscheepingen van Noord-Amerika, de U.S. Gulf en van Zuid-Atlantische havens naar Italië, West-Europa en Japan, dat trouwens zijn behoefte aan schroot ten dele zelfs dekte door aanvoer van de Pacific Coast. Deze schrootladingen droegen er met name gedurende de zomermaanden, toen de vraag naar ruimte voor het vervoer van kolen en graan verminderde, mede toe bij, dat de vrachten in de Amerikaanse sector zich over het geheel op een redelijk peil konden handhaven.

Ook de timechartersector droeg tot de algemene bedrijvigheid bij. Verscheidene schepen, waaronder nieuw te bouwen, resp. nog in aanbouw zijnde, werden voor een duur van vijf jaren bevracht. De lijnrederijen op West-Afrika bevrachtten, vooral gedurende de eerste maanden van het afgelopen jaar, regelmatig schepen voor de rondreis, terwijl ook tal van schepen voor transatlantische rondreizen, voor de ertsvaart tussen India en Japan en voor de uitreis naar het Verre Oosten op timecharterbasis werden bevracht. De niet onbelangrijke stijging der vrachten met name voor Westafrikaanse rondreizen blijkt uit een vergelijking der hoogste en laagste vrachten, welke verleden jaar werden betaald, nl. resp. 55/- en circa 40/-

BERICHT

Wij vestigen er de aandacht van onze donateurs, leden en abonnees op, dat wij de donaties, contributies en abonnementsgelden 1957 gaarne tegemoet zien op onze girorekening no. 8408 of op onze rekening bij fa. R. Mees en Zoonen te Rotterdam.

**NEDERLANDSCH ECONOMISCH
INSTITUUT.**

per ton draagvermogen per maand voor motorschepen en resp. 50/- en circa 31/- voor oliestokers vergeleken met resp. 41/- en 27/6 en 45/- en 23/3 in 1955. Duidelijker nog spreken de vergelijkende cijfers welke voor twaalf maanden timecharter voor oliestokers met oplevering continent werden betaald, nl. resp. 44/7 en 31/6 in 1956 en resp. 32/- en 20/9 het jaar tevoren.

De gunstige gang van zaken in de algemene vrachtaart blijkt duidelijk uit de indexcijfers der sterlingvrachten, welke maandelijks door de Engelse Kamer voor de Scheepvaart worden gepubliceerd (zie tabel hiernaast).

De rederijen, welke vloot geheel of ten dele in de algemene vrachtaart emplooi vindt en die niet door eerder afgesloten timecharters voor langer duur tegen lager cijfers verhinderd waren profijt te trekken van de hausse op de vrachtenmarkt, kunnen op een alleszins gunstig jaar terugzien. Dit neemt niet weg dat de problemen waarop

	1952	1953	1954	1955	1956
	(1952 = 100)				
januari	146,4	79,3	71,9	115,1	144,3
februari	140,6	80,0	77,6	119,8	140,2
maart	122,4	83,2	77,4	113,7	147,2
april	108,4	86,5	75,8	110,2	151,6
mei	106,8	82,2	77,4	122,6	162,2
juni	91,2	73,8	77,6	128,0	155,5
juli	73,5	75,8	79,7	130,0	155,2
augustus	71,2	73,9	80,1	129,9	157,9
september	76,3	73,9	90,6	138,1	156,1
oktober	84,9	77,5	99,5	148,9	153,6
november	88,0	73,8	110,4	135,5	171,4
december	83,7	71,5	115,5	140,1	189,4

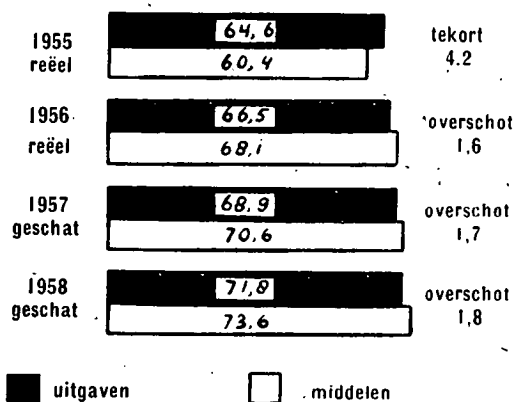
jaargemiddelde	110,6	77,5	86,1	127,6	157,0
----------------	-------	------	------	-------	-------

reeds eerder de aandacht werd gevestigd, allerm minst nader tot een oplossing zijn gebracht. Zolang de vrachten zich op een zodanig peil bewegen, dat ongunstige factoren ruimschoots gecompenseerd worden, doet de schadelijke invloed zich slechts in geringe mate gelden. Keert het getij en men behoeft slechts tot het eerste halfjaar 1954 in de recente annalen der scheepvaarthistorie terug te gaan om te constateren hoe snel het beeld zich kan wijzigen, dan zullen deze minder gunstige factoren zich duidelijk in de bedrijfsuitkomsten weerspiegelen. Daar zijn allereerst de nog voortdurend stijgende exploitatiekosten—ruwweg circa 6 à 7 pCt. 's jaars, waarbij dan de jongste drastische verhogingen der oliebunkerprijzen buiten beschouwing zijn gelaten—, de tot een abnormale hoogte gestegen bouw-prijzen, waarbij de „costplus” clause in de bouwcontracten deze laatste steeds meer tot blanco cheques aan de scheepsbouwers stempelt. De rij der landen, welke door het heffen van zuiver nominale belastingen en door faciliteiten op het stuk van sociale voorzieningen hun vloot voortdurend in omvang zien toenemen, zal vermoedelijk eerlang wederom uitbreiding ondergaan, daar het miniatuurstaatje San Marino de mogelijkheid overweegt, het voorbeeld der zgn. Panlibhon-landen te volgen en een nieuwe „flag of convenience” aan de reeds bestaande toe te voegen. In dit verband dient het toenemend aantal Engelse rederijen, welke dochterondernemingen in Bermuda vestigen teneinde de gevolgen der zwaar drukkende fiscale heffingen te mitigeren, te worden vermeld. De Scandinavische landen staan echter evenals ons eigen land machteloos tegenover deze vorm van concurrentie, die door het Nederlandse rederijbedrijf nog scherper zal worden gevoeld indien de Regering er inderdaad toe zou overgaan de vennootschapsbelasting te verhogen en zodoende de mogelijkheid door interne financiering de Nederlandse koopvaardijvloot op peil te houden nog meer te beperken. Bemanningsproblemen, arbeidsconflicten en oponthoud door onvoldoende outillage in tal van havens, waardoor de reisduur verlengd en de reisresultaten ongunstig worden beïnvloed, mogen in dit verband al evenmin onvermeld blijven. Al dient erkend dat al deze factoren zich eerst recht zullen doen gelden, indien het huidige, gunstige getij een kentering vertoont, het ware nochtans al evenz hieraan geen aandacht te schenken en het zou al evenzeer van gebrek aan werkelijkheidszin getuigen, indien men bij een realistische analyse uitging van de premisse, dat de huidige welvaart ononderbroken zal voortduren. Uiteraard verlenen de omvangrijke transatlantische kolenscheepingen een niet te verwaarlozen steun aan de markt maar een eventuele vermindering der industriële bedrijvigheid zal ook de behoefte aan „grondstof” voor de energievoorziening beïnvloeden. Overigens is iedere prognose in het huidig stadium, waarin zoveel onweegbare factoren een rol spelen, uitermate hachelijk. De vooruitzichten op korte termijn zijn echter gunstig.

De begrotingen van Eisenhower

President Eisenhower heeft zijn vierde begroting ingediend bij het Congress, t.w. die voor het fiscale jaar 1958 dat op 1 juli 1957 begint. Voor het derde opeenvolgende jaar vertoont zijn begroting een overschot. De overheidsuitgaven zullen evenwel wederom stijgen; een belastingverlaging ligt dan ook niet in het vooruitzicht. Bij het opstellen van de begroting voor 1958 is ervan uitgegaan, dat de conjunctuur in de Verenigde Staten gunstig zal blijven, het nationaal inkomen zal toenemen en dat derhalve de belastingontvangsten wederom groter zullen zijn.

DE BEGROTINGEN VAN EISENHOWER (in mrd. dollar)

De uitgaven zullen van het fiscale jaar 1957 op het fiscale jaar 1958 in totaal stijgen met \$ 2,9 mrd. Verreweg de belangrijkste stijging geeft het hoofdstuk „bescherming”, dat 63 pCt. van de totale uitgaven omvat, te zien: voor de post defensie alleen al is nl. \$ 2-mrd. méér uitgetrokken. De uitgaven onder het hoofdstuk „civil benefits”, dat 24 pCt. van alle uitgaven omvat en waarin begrepen is de landbouwsteun, de ontwikkeling van natuurlijke hulpbronnen, de bevordering van huizen-, scholenbouw enz., zullen daarentegen slechts met \$ 400 mln. toenemen.

Schrijver onderzoekt wat de consequenties zijn van een geconfirmeerd krediet in tijden van politieke moeilijkheden, in het bijzonder in het betalingsverkeer met Egypte. Voor in guldens luidende kredieten is er geen probleem: de confirmerende bank zal betalen zolang zij is geopend. Wel interessant zijn in dit verband de betalingsverplichtingen in vreemde valuta. Indien in het valutaland „transfer” onmogelijk is of dreigt te worden, kan de bank de begunstigde voorlopig slechts crediteren op valutarekening voor het bedrag van de opgenomen documenten. Vervolgens behandelt schrijver het geval, waarin de begunstigde het valutabedrag in Engelse ponden, vóór het ontstaan van de moeilijkheden, aan een bank op termijn heeft verkocht. Ten slotte worden de transacties besproken welke na de periode van grote spanning in Egyptische ponden werden afgesloten.

Egypte en documentaire pondenkredieten

De politieke moeilijkheden, die in de wereld zijn gerezen sedert de dag waarop Nasser het Suezkanaal heeft genaast, hebben belanghebbenden bij het internationale betalingsverkeer gedwongen zich te buigen over de vraag, wat nu wel precies de consequenties van een geconfirmeerd krediet zijn.

Normaliter lijkt dit erg simpel: het is een axioma, dat het geconfirmeerde krediet voor de confirmerende bank een nimmer te ontkennen verplichting betekent tot het opnemen van en betalen tegen documenten, die aan de kredietvoorwaarden voldoen, zolang het krediet geldig is. Voorop gesteld dat de confirmerende bank door de begunstigde wordt goed geacht voor haar verplichtingen, kent hij geen zorgen: hij voelt zich zeker van zijn geld.

Een ernstige internationale crisis tast de omschreven verplichting van de bank niet aan, doch zij brengt wel de vraag aan de orde: wat moet onder de onherroepelijke verplichting tot betalen worden verstaan?

Voor in guldens luidende kredieten is dat geen vraag. Zolang de bank open is zal zij betalen, hoe de toestand in de wereld ook mag zijn, tenzij onze Regering een bankenmoratorium zou afkondigen, dat de uitbetalingen der banken aan banden legt, doch zelfs dan zal de uit het gebruik van het krediet ontstaande vordering op de bank ten hoogste de beperkingen delen, die voor elk ander banktoegod gelden.

Analyseren wij echter de betalingsverplichtingen van de bank in het geval van een in vreemde valuta luidend krediet, dan blijkt de zaak er anders uit te zien. Wij zien dan de verplichting van de bank om tegen het aan haar loketten betaalbare krediet documenten op te nemen en daartegen vreemde valuta te leveren. Hoe gebeurt die levering? Door het beschikbaar stellen van het bedrag in de bankplaats van het valutaland. Voor ponden sterling bijv. door overboeking op een bankrekening of uitbetaling (transfer) in Londen. Niet minder, maar ook niet meer. Een tweede transactie kan zijn, en zal in de meeste gevallen zijn, dat de bank het valutabedrag koopt van begunstigde en hem de tegenwaarde in guldens uitbetaalt, doch een *verplichting* voor de bank is deze tweede transactie niet. Onder normale omstandigheden vallen deze twee handelingen geruisloos samen; de bank is

gaarne bereid de valutatransactie te combineren met het opnemen van de documenten; het onderscheid tussen de verplichte en de onverplichte handeling is voor de begunstigde onzichtbaar, zolang er in de wereld niets schokkends gaande is.

De situatie verandert, wanneer in het valutaland de „transfer” onmogelijk dreigt te worden of onmogelijk geworden is. De handel in de betreffende valuta gaat stagneren of komt geheel tot stilstand en er vindt geen koersvorming meer plaats. Men kan van de bank niet verwachten, dat zij onder deze omstandigheden doorgaat van begunstigde de valutabedragen over te nemen. Zij zal er immers zelf geen koper meer voor kunnen vinden om de eenvoudige reden, dat doorlevering van het valutabedrag niet kan plaatsvinden. Daar er geen koersen meer tot stand komen, zou het trouwens moeilijk zijn tot een waardebepalings tusschen bank en begunstigde te komen.

Begunstigde zal zich dus in afwachting van betere tijden moeten vergenoegen met een uitgestelde verplichting van de bank tot levering van het valutabedrag, resp. met een uitgestelde kans op verkoop ervan, en de bank kan niet meer doen dan begunstigde voorlopig in haar boeken crediteren op valutarekening voor het bedrag van de opgenomen documenten.

Hoe nu, wanneer begunstigde het valutabedrag vóór het ontstaan van de moeilijkheden aan de kredietopenende of een andere bank op termijn heeft verkocht? Ook dan wordt de afwikkeling in guldens opgeschort en zal in werking treden artikel 23 (Hoofdstuk II) van het Reglement voor de Wisselhandel van de Nederlandse Bankiersvereniging:

„Indien het Bestuur wegens bijzondere omstandigheden als oorlog, revolutie, dreigende politieke ontwikkelingen, maatregelen van hogerhand enz. de afwikkeling van een door dit Bestuur aan te wijzen categorie van transacties voor niet mogelijk verklaart, kan het Bestuur in overleg met De Nederlandsche Bank N.V. voorschriften geven omtrent de afwikkeling van alle onder deze categorie vallende transacties, waarbij het onder meer kan bepalen, dat deze transacties worden afgewikkeld per de dag, in die voorschriften genoemd, tegen door het Bestuur of een door hetzelfde te benoemen Commissie vast te stellen koersen, onverminderd het recht van partijen daarna anders overeen te komen”.

Het hier ter sprake gebrachte probleem is na het uitbreken van het Egyptische conflict scherp naar voren gekomen.

Met Egypte werden tot dan voornamelijk in Engelse ponden zaken gedaan en de banken, die in deze valuta geconfirmeerde kredieten hadden geopend, werden de dupe toen Engeland als sanctie op de naasting van het

Canada in 1980

In het voorjaar van 1955 is door de Canadese Regering een Royal Commission ingesteld; deze commissie heeft onlangs, naar „The Financial Times” bericht, een interim-rapport uitgebracht, dat als hoofdthema heeft „the changing face of Canada”.

De Royal Commission voorspelt, dat de betekenis van de Canadese landbouw voor 's lands economie zal afnemen: in 1955 nam de landbouw 13 pCt. van de nationale produktie voor zijn rekening; in 1980 zal dit minder dan 6 pCt. zijn. De twee sectoren, waarin de produktie het meest zal toenemen, zijn de zgn. „resource industries” (mijnbouw, bosbouw, visserij, pelsjacht en elektriciteit) en „secondary manufacturing”. Het aandeel van eerstgenoemde sector in de totale produktie zal van 1955 op 1980 stijgen van 10 tot 15 pCt., dat van de tweede van ongeveer 21,5 tot iets meer dan 25 pCt.

Het bruto nationaal produkt van Canada; in 1956 \$ 30 mrd., zal, bij een immigratie van gemiddeld 100.000 per jaar en een stijging van de produktie per man-uur met $3\frac{1}{4}$ pCt. per jaar, in 1980 niet minder dan \$ 85 mrd. bedragen (hoogste schatting). Bij een immigratie van gemiddeld 50.000 per jaar en een produktiviteitsverhoging van $2\frac{1}{2}$ pCt. per jaar, zou het bruto nationaal produkt (in dollars van 1955) in 1980 op \$ 68 mrd. kunnen worden gesteld (laagste schatting). De Commissie gaat in haar rapport uit van een prognose, die hier tussenin ligt, t.w. een groei van het nationaal produkt tot \$ 76 mrd. in 1980. Bij een hierbij behorende immigratie van gemiddeld 75.000 personen per jaar, zou de Canadese bevolking in 1980 bijna 27 mln. zielen tellen (in 1955: 15,6 mln.).

Ondanks de genoemde stijging van de produktie in de „secondary manufacturing” tot 25 pCt. van de totale produktie zal deze tak van bedrijvigheid slechts aan ongeveer 20 pCt. van de beroepsbevolking — hetzelfde percentage als thans — werkgelegenheid verschaffen. In de „resource industries”, wier aandeel in de nationale produktie van 10 tot 15 pCt. zou stijgen, zal nog geen 6 pCt. van de werkende bevolking emplooi vinden, terwijl in 1980 nog slechts 7,5 pCt. van de beroepsbevolking in de landbouw terecht zal kunnen. In de toekomst zullen daarentegen steeds meer Canadezen werk vinden in de dienstverleningssector: 55 pCt. in 1980! Het rapport zegt dan ook: „It seems to be a general rule that as a country matures economically the share of its labour force engaged in the tertiary or service industries tends to increase”.

Suezkanaal de Egyptische sterlingtegoeden ging blokkeren. De banken bleven verplicht documenten op te nemen, doch haar Egyptische opdrachtgevers waren niet langer in staat haar te rembourseren voor de door de banken te verrichten betalingen. Konden deze zich nu op grond van de Engelse blokkade op overmacht beroepen? Neen! Het geconfirmeerde krediet hield de verplichting in te betalen met Engelse ponden. De handel hierin ging uiteraard normaal verder, want het betalingsverkeer in Londen bleef, afgezien van de blokkade der Egyptische tegoeden, als gewoonlijk functioneren. De banken in Egypte konden niet meer betalen, doch overal elders kon de bank in Nederland, die documenten had op te nemen, zich tegen betaling ponden verschaffen ter levering aan begunstigde. De uiteindelijke schadeloosstelling door Egypte werd een zaak voor de bank; de begunstigde stond hier volkomen buiten, en wanneer hij van mening was zijn verplichting tot levering van goederen aan zijn Egyptische koper ondanks de Engelse blokkade te moeten nakomen, kon hij dat rustig doen zonder de vrees, dat de bank hem geen gulden zou betalen.

Natuurlijk veranderde het aspect na de door Londen getroffen maatregel. Nieuwe Egyptische kredieten in ponden sterling geraakten van de baan. Het werden nu kredieten in gulden, zolang de Egyptische monetaire autoriteiten hierover beschikten of wilden beschikken, en vervolgens kredieten in Egyptische ponden. Dit bracht een nieuw element van onzekerheid. Men kreeg nu te doen met maatregelen op monetair gebied, die de Egyptische Overheid tegenover het buitenland kon nemen, en deze lieten niet op zich wachten. De tegoeden van de „vijand” werden geblokkeerd (Engeland, Frankrijk, Israël) en de banken uit die landen onder beheer gesteld, later met een schoon woord „geëgyptianiseerd”, en niemand kon zeggen, of ook van de ene dag op de andere tegen ons land geen maatregelen zouden worden genomen, die een situatie zouden laten ontstaan, waarbij het hierboven geciteerde artikel van de Bankiersvereniging in werking moest treden. Een tijdlang stagneerde de handel in Egyptische ponden dan ook vrijwel geheel; allengs, naarmate de ongerustheid wat verminderde en de drang van importeurs en exporteurs om transacties in die valuta af te sluiten toenam, kwamen die zaken weer op gang.

Het is begrijpelijk, dat de exporteurs, die gaarne naar Egypte bleven leveren, veiligheid zochten en meer dan ooit de eis van een in Nederland te openen geconfirmeerd krediet gingen stellen. Dat zij hiermede de door hen nagestreefde zekerheid van betaling in gulden op het moment van aanbidding der documenten zich niet konden verschaffen (wij menen te hebben aangetoond, dat die zekerheid in het geval van Egypte praktisch niet meer te geven viel) ontging hun als regel. Zelfs indien, wat vaak gebeurde, de exporteur zijn Egyptische ponden op termijn per een vaste datum aan de bank had verkocht (en de bank kan moeilijk anders doen, omdat zij met haar koper ook een vaste leveringsdatum heeft te bepalen), zal een bankarbitrageant, die voorzichtig is, bij aanbidding van de documenten vóór de overeengekomen leveringsdag, slechts goed kunnen vinden, dat begunstigde voorlopig op Egyptische pondenrekening wordt gecrediteerd, en afwachten of op de leveringsdag afwikkeling van de termijnzaak naar beide kanten uitvoerbaar is.

Er zijn banken geweest, die de laatste tijd bij het openen van kredieten in Egyptische ponden (geconfirmeerd of ongeconfirmeerd) begunstigten hebben attent gemaakt

op de voorwaarden geldend voor transacties in vreemde valuta, en op de consequenties ervan, welke gezien de onzekere situatie met betrekking tot Egypte wel eens onverhoeds actueel zouden kunnen blijken. Veel dankbaarheid hebben deze banken met haar waarschuwing niet geogst: men vond ze „moeilijk” in vergelijking tot de banken, die bij het openen van Egyptische ponden-kredieten het stilzwijgen bewaarden op dit punt.

Het kan geen kwaad er de nadruk op te leggen, dat voor kredieten in wereldvaluta's als ponden sterling en dollars de kans op onverkooptbaarheid resp. onmogelijkheid van levering als nihil mag worden beschouwd. Hiervoor zou nodig zijn een uitvallen van Londen resp. New York als clearingplaatsen voor het betalingsverkeer, dan wel een wegvallen van onze verbindingen met die steden, slechts denkbaar, wanneer ons land, zoals in 1940, zou worden bezet door een met het Westen oorlogvoerende macht. In dit extreme geval verliest het probleem zijn betekenis, omdat met het afsnijden van de verbindingen stellig met-één ook de mogelijkheid verdwijnt nog goederen te exporteren, zodat lopende kredieten verder ongebruikt moeten worden gelaten.

Een blokkering van Nederlandse tegoeden door Engeland of Amerika zonder zo'n bezetting zal wel niemand zich ooit kunnen voorstellen.

Rotterdam.

H. DE GOEDE.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Op de geldmarkt bleven ook de afgelopen week de bordjes verhangen in zoverre Vadertje Staat slecht in de contanten zat, doch zijn tegenspelers de banken er in dit opzicht minder ongunstig voorstonden. In zijn nood zag de Schatkist zich zelfs gedwongen een beroep te doen op de Centrale Bank, en wel per 28 januari voor een bedrag van f. 34 mln. Zoals te verwachten was leidde dit prompt tot zure opmerkingen van commentatoren over inflatoire overheidsfinanciering, tot het uitspreken van raadgevingen dat de Staat bij de bestedingsbeperking de hand nu maar eens in eigen boezem moest steken en tot het ophalen, onder wijs hoofdschudden, van herinneringen aan de penibele situatie van de Schatkist in 1951.

De inschrijving op nieuwe driemaandsschatkistpromessen op 1 februari, bedoeld om de lege Schatkist weer wat bij te vullen, had geen al te groot succes. Ingeschreven — en uiteraard ten volle toegewezen — werd voor f. 80 mln., ongeveer hetzelfde bedrag als er naar men meent die dag aan oud papier door de Staat moest worden afgelost.

Zoals alles, is ook de huidige ruimte op de geldmarkt inmiddels betrekkelijk; de thans op deze markt geldende rentevoeten zou men een jaar geleden nog onvoorstelbaar hoog hebben genoemd. Het marktdisconto voor einde 1957 vervallend papier bedroeg ca. 3 $\frac{3}{4}$ pCt. Callgeld, waarvan de officiële notering hardnekkig op 1 $\frac{1}{2}$ pCt. blijft gehandhaafd, wellicht als herinnering aan vervlogen dagen, noteerde niet-officieel 3 $\frac{1}{2}$ pCt., tegen tot voor kort 3 $\frac{1}{2}$ pCt. Driemaands handelspapier van prima debiteuren deed (voor zover voorhanden) 4 $\frac{1}{4}$ à 4 $\frac{1}{2}$ pCt. Ten gevolge van de

recente kwartaalsbetaling van het Rijk aan de gemeenten was de vraag naar kasgeldleningen van de zijde der debiteuren een tikkeltje minder dringend dan voor enige weken; genoemd werden percentages van ca. 4 $\frac{1}{2}$ resp. ca. 5 pCt. voor grote resp. kleine gemeenten. Dat het bij de liquiditeitsnood der gemeenten niet om kleinigheden gaat blijkt uit een recente publikatie, volgens welke in het tweede halfjaar 1956 hun netto vlottende schuld met bijna f. $\frac{1}{2}$ mrd. toenam.

De kapitaalmarkt.

Zoals onderstaande aandelenindices illustreren, was er de laatste veertien dagen zowel in New York als in Amsterdam een rustpoze in de ontwikkeling van het aandelenkoersniveau. Dat een herstel van de jongste dalingen uitbleef, kan behalve aan de latente vrees voor nieuw onheil in het Midden Oosten, worden toegeschreven aan minder gunstig nieuws uit het bedrijfsleven. Voor Amerika betreft dit vooral een tegenvallende bedrijvigheid in de automobielen staalindustrie, terwijl in Nederland enige dividendverlagingen (Wyers, Union Rijnwielafabriek en Twentsche Bank) de bezorgdheid over daling der winstmarges aanwakkerden.

De claimhandel van de converteerbare obligaties Philips eindigde, zo niet met een vuurwerk, dan toch in elk geval met een happy end, nl. met een claimprijs van ca. f. 27, corresponderende met een koers van de nieuwe obligaties van ruim 110 pCt. Het bij voortdoring vrij vlot opnemen van de door het Nederlandse publiek afgestoten aandelen Philips werd ook deze week aan buitenlandse, met name Britse, vraag naar deze aandelen toegeschreven. De gestegen omzet in aandelen Philips was voorts oorzaak, dat de maand januari 1957 wat de totale aandelenomzet ter beurze betreft, een wat minder ongunstig figuur sloeg dan alle maanden van 1956. De omzet in de eerste maand van het nieuwe jaar bedroeg nl. f. 55 mln. nominaal tegen in 1956 gemiddeld f. 39 mln. en maximaal f. 54 mln. nominaal.

Hoewel het op de obligatiemarkt de afgelopen week nog niet zomerde, was er toch wel van enige klimaatverbetering sprake. Het dringend aanbod bleek bij verscheidene staatsfondsen enigszins opgedroogd en de opinie werd zelfs reeds vernomen, dat het dieptepunt op deze markt thans achter de rug is. De aanmerkelijke verbetering van de inleg bij de spaarbanken, bij sommigen waarvan in januari het saldo der inleggingen groter was dan het saldo der opvragingen in december 1956, gaf sommigen aanleiding tot de veronderstelling, dat van deze zijde thans weer obligaties worden gekocht in plaats van verkocht.

Bijzondere aandacht trok de vaste stemming voor de nieuwe 4 $\frac{3}{4}$ pCt. Spoorweglening; bij een emissiekoers van 98 steeg de beurskoers dezer stukken in luttele dagen tot 101 $\frac{1}{2}$ pCt. Een voorname reden voor de populariteit van deze lening, die zich ook reeds bij de inschrijving uitte, is de clauseule van niet vervroegde aflosbaarheid, waardoor het beloofde rendement hier geen fata morgana vormt.

Aand.	indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	18 jan. 1957	25 jan. 1957	1 febr. 1957
Algemeen		195,4	197,0	195,4
Internat. concerns		264,4	266,7	264,2
Industrie		147,2	147,5	147,5
Scheepvaart		160,8	164,9	161,8
Banken		125,2	124,8	123,9
Indon. aand.		99,7	100,7	97,5

Aandelen	18 jan.	25 jan.	1 febr.
	1957	1957	1957
Kon. Petroleum	f. 161,10	f. 159,30	f. 158,40
Unilever	349½	344	342½
Philips	228¼	247	243¼
A.K.U.	196½	204¼	200½
Kon. N. Hoogovens	268	282	281
Van Gelder Zn.	200	195	202
H.A.L.	181½	181	175
Amsterd. Bank	224	221	220
H.V.A.	96	97	96
Staatsfondsen			
2½ pCt. N.W.S.	68	68	66%
3-3½ pCt. 1947	84	85	86%
3¼ pCt. 1955 I	84%	85%	87¼
3 pCt. Grootboek 1946	85¼	85½	86¼
3 pCt. Dollarlening	92¼	93	92¼
Diverse obligaties			
3½ pCt. Gem. R'dam 1937	88	87%	90%
3¼ pCt. Bk.v.Ned.Gem.1954 II/III	82¼	80	82%
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	87	87¼	87¼
3½ pCt. Philips 1948	89%	90	92¼
3¼ pCt. Westl. Hyp. Bank	82¼	83¼	84%
New York			
Aandelenkoersgemiddelde			
Dow Jones Industrials	477,2	478,3	477,2
		J. C. BREZET.	

HOOFDPOSTEN VAN DE GECOMBINEERDE BALANSEN VAN DE 35 REPRESENTATIEVE, RESP. 4 GROTE NEDERLANDSE HANDELSBANKEN 1) 2)

	35 banken		4 banken 3)		31 banken	
	1956	1956	1956	1956	1956	1956
	okt.	nov.	okt.	nov.	okt.	nov.
Kas, Ned. Bank, kassiers, giro-inst.; uitgezette daggeldleningen	544,1	541,7	370,1	350,3	174,0	191,4
Nederlands schatkistpapier	1.361,4	1.272,0				
Nederlandse schatkistcertificaten	1.114,8	1.113,0	1.846,9	1.781,8	629,3	603,2
Ander overheidspapier (incl. buitenlands schatkistpapier)	14,5	10,6	1,6	0,1	12,9	10,5
Bankiers (nostro) 4) ..	468,2	494,1	255,5	240,9	212,7	253,2
Debiteuren, Overheid 4) ..	215,1	223,6	179,0	190,4	36,1	33,2
Debiteuren, overige 4) ..	3.083,3	3.064,8	2.033,8	2.024,0	1.049,5	1.040,8
Deposito's en spaargelden 5) ..	1.577,4	1.514,4	955,0	904,3	622,4	610,1
Creditsaldi van banken 6) ..	611,8	653,5	392,9	392,7	218,9	260,8
Creditsaldi van cliënten 6) ..	3.631,8	3.650,9	2.690,5	2.705,8	941,3	945,1
Opgenomen gelden 6) ..	250,4	177,9	112,7	53,1	137,7	124,8
Balanstotaal	7.767,7	7.708,9	5.162,7	5.083,5	2.605,0	2.625,4

- 1) Bron: Statistisch Bulletin van het C.B.S.
2) Amsterdamsche Bank-Incassobank; Nederlandsche Handel-Mij. (Ned. bedrijf); Rotterdamsche Bank en Twentsche Bank.
3) Nostro-saldi bij banken in binnen- en buitenland.
4) Kredietverlening aan Nederlandse provincies, gemeenten en waterschappen.
5) Wissels, voorschotten tegen effecten en schatkistpapier; kredietverlening onder garantie van Nederlandse overheidslichamen; voorschotten aan kredietinstellingen; kredietverlening aan ondernemingen, waarin is deelgenomen; kredietverlening aan anderen.
6) Deposito's voor één maand of langer, spaargelden of gelieerde spaarbank.
7) Creditsaldi van banken, loro en overige creditsaldi van banken.
8) Creditsaldi van cliënten in gulden; creditsaldi van cliënten in valuta.
9) Opgenomen daggeldleningen; andere opgenomen gelden.

STATISTIEKEN

PRIJSINDEXCIJFERS VAN HET LEVENSONDERHOUD VAN GEZINNEN VAN HAND- EN HOOFDARBEIDERS 1) 2)
1951 = 100

Aard der gezinsuitgaven	Wegingsfactor (% van totale gezinsuitgaven in 1951)	1956					
		1954	1955	sept.	okt.	nov.	dec.
I Voeding, w.o.	361,4	108	110	115	113	114	115
brood, gebak en grutterswaren	72,4	112	113	113	115	117	117
aardappelen, groenten en fruit	55,5	113	112	137	121	122	130
suiker, koloniale waren en dranken ..	64,7	110	109	105	105	106	107
vlees, vleeswaren en vis	62,1	104	104	115	115	115	116
oliën en vetten	40,7	88	82	78	78	78	78
zuivelproducten (excl. roomboter) ..	66,0	113	127	131	133	133	132
II Roken	26,4	98	98	98	99	99	99
III Woning, w.o.	209,4	111	114	116	118	118	119
huur, water, onderhoud woning	79,1	120	122	126	126	126	126
woninginrichting en huisraad	72,6	98	99	97	100	101	100
verwarming en verlichting	57,7	115	121	127	129	130	132
IV Kleding en schoeisel, w.o.	129,7	87	87	82	85	86	86
kleding	102,2	86	86	80	84	84	85
schoeisel	27,5	88	90	90	90	90	90
V Hygiënische en medische zorg, w.o.	62,2	110	111	115	116	116	117
reiniging en huishoudelijke hulp ..	20,1	97	99	101	102	102	102
persoonlijke en gezondheidszorg	42,1	116	117	122	122	123	124
VI Ontwikkeling en ontspanning, w.o.	91,3	101	103	105	106	106	107
ontwikkeling, ontspanning, verenig. ..	57,4	98	100	102	104	104	104
verkeer	33,9	106	108	110	110	111	111
VII Verzekeringen, belastingen, sociale verplichtingen e.d.	119,6	105	105	101	102	103	104
Totaal, exclusief belastingen	967,1	105	107	109	110	110	111
Totaal, inclusief belastingen	1000,0	105	106	108	108	109	110

- 1) Bron: Statistisch Bulletin van het C.B.S.
2) Berekend als gewogen gemiddelde van vier prijsindexcijfers van het levensonderhoud, n.l. die voor Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam en dat van 18 gemeenten, t.w. Alphen a/d Rijn, Arnhem, Bergen op Zoom, Dongen, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Gouda, Groningen, Haarlem, Heerlen, Hilversum, Leeuwarden, Middelburg, Tilburg, Utrecht, Zaandam en Zwolle. De indexcijfers geven de, t.g.v. de prijsbeweging, optredende veranderingen aan in de uitgaven, in 1951 gedaan door gezinnen van hand- en hoofdarbeiders met een bruto-inkomen in dat jaar van f. 3.000 tot f. 5.000 en bestaande uit vier personen.

ARNHEMSCHE SCHEEPSBOUW MAATSCHAPPIJ N.V.

gevestigd te Arnhem

UITGIFTE

van 500 gewone aandelen aan toonder, elk groot f 500,- nominaal,

voor de helft delende in de resultaten van het boekjaar 1956/57 en ten volde delende in die van volgende boekjaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op deze uitgifte, uitsluitend voor aandeelhouders, openstelt op

donderdag 14 februari 1957

bij haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Arnhem,

TOT DE KOERS VAN 110 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 4 febr. 1957. Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

Amsterdam, 4 februari 1957.

Overweegt U eens ook

E.-S.B.

in Uw publiciteit te betrekken!!!

vacatures

Voor haar afdeling Interne Voorlichting en Organisatie zoekt de Directie van

R. S. Stokvis & Zonen N.V.
te Rotterdam

een academisch gevormd Financieel-Econoom

die in samenwerking met een statisticus en een algemeen bedrijfsorganisatorisch medewerker van het bedrijf, de Directie zal moeten voorlichten en adviseren over de in het bedrijf voorkomende financieel-economische en organisatorische vraagstukken.

Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige personalien te richten aan de afdeling Personeelszaken te Rotterdam.

Bij een **industrieschap** in de provincie **Groningen** wordt gevraagd een

Directeur

Salaris f 8.500,— — f 9.500,—; aanstelling op arbeidsovereenkomst.

Vereisten: voltooide studie in de sociale of economische wetenschappen; kennis van industrialisatievraagstukken, bedrijfseconomie en/of ervaring op bedrijfsorganisatorisch gebied; goed stylist, organisatievermogen en in staat het industrieschap te vertegenwoordigen; beheersing van de moderne talen.

Aanmelding onder opgaaf van personalia en referenties bij de Noordelijke Economisch-Technologische Organisatie, Vismarkt 15a te Groningen, binnen 14 dagen na verschijning van dit blad.

HET REACTOR CENTRUM NEDERLAND

vraagt voor spoedige indiensttreding een

Academisch gevormde medewerker

met goede ervaring op het gebied van de **kostprijscalculatie**.

Leeftijd tot 40 jaar.

Sollicitaties met foto uitsluitend schriftelijk te richten aan het Reactor Centrum Nederland, Scheveningseweg 112, 's-Gravenhage.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van:

prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
prof. P. B. Kreukniet,
prof. H. W. Lambers,
prof. J. Tinbergen,
prof. G. M. Verrijn Stuart,
prof. F. de Vries,
prof. J. Zijlstra.

Abonnementprijs f 22.50;
r. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; fr. per post 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM

DEMKA

De Koninklijke DEMKA staalfabrieken N.V.

TE UTRECHT

vraagt voor haar Afdeling INKOOP een

CHEF

Candidaten voor deze vertrouwenspositie dienen in staat te zijn aan bovengenoemde belangrijke Afdeling geheel zelfstandig leiding te geven; tevens dienen gegadigden ruime inkoopervaring en commercieel-organisatorisch inzicht te hebben en de moderne talen in woord en schrift te beheersen.

Technische inslag strekt tot aanbeveling.

Bij voorkeur academisch gevormd.

Leeftijd plm. 40 jaar.

Slechts zij, die aan bovenstaande eisen menen te kunnen voldoen, gelieven hun eigenhandig geschreven sollicitatiebrieven met uitvoerige inlichtingen omtrent leeftijd, ervaring, vorige werkkring(en) en opgave van verlangd salaris — vergezeld van recente pasfoto — onder nr. 57.03 te richten aan Afdeling Personeel, Havenweg 7 te Utrecht.

vacatures

Middelgrote textielfabriek in het Oosten des lands zoekt een

economisch staffunctionaris
(controleur)

aan wie het gehele administratief-financiële beheer der onderneming kan worden toevertrouwd.

Behalve de interne controle en het leidinggeven aan de administratieve afdelingen wordt verwacht, dat de verkoopsafdeling via de resultaten van het door de „controleur” geleide marktonderzoek, de benodigde informatie ontvangt.

Gedacht wordt aan een econoom, een accountant of iemand met een gelijkwaardige, in de praktijk verkregen kennis op het gebied van financieel bedrijfsbeheer.

Uiteraard dient de functionaris voor deze zelfstandige en verantwoordelijke werkring in persoonlijk opzicht ook van voldoende formaat te zijn. Leeftijd ten minste 35 jaar.

Geboden wordt een levenspositie in een vooraanstaand bedrijf, waar men ook in de productiesector efficiënte methoden toepast.

Aan sollicitanten, die voor deze functie in aanmerking komen, zullen in een vertrouwelijk onderhoud nadere gegevens worden verstrekt. Hierna volgt eventueel een psychologisch onderzoek, waarvan de resultaten met de kandidaat besproken zullen worden.

Eigenhandig geschreven brieven met pasfoto en volledige inlichtingen omtrent opleiding, ervaring, levensloop en reden van sollicitatie onder no 538 te richten aan het

Amsterdams Psychotechnisch Laboratorium,
Adviseurs voor bedrijfspsychologie en
beroepskeuze, o.l.v. Dr Ph. M. van der Heijden,
Verdistraat 6, Amsterdam-Z.

**Voor vacerende functies
en beschikbare krachten**

op hoog niveau, zijn de
advertentiekolommen van
„Economisch-Statistische
Berichten” het aangewezen
medium;

1e) Omdat Uw annonce onder
de aandacht komt van stafper-
soneel in de grote bedrijven.

2e) Omdat Uw annonce wordt
gelezen door diegenen, die de
zakelijk belangrijke beslissingen
nemen, of daarbij van grote
invloed zijn.

